ევროკავშირი საქართველოსთვის
The European Union for Georgia

USAID
ამერიკელი ხალხისგან

ანგარიში საქართველოში საგარეო დახმარების შესახებ 2018

2018 წლის წლიური ანგარიში საქართველოში საგარეო დახმარების შესახებ

საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაცია

დონორების კოორდინაციის სამსახური
0114, თბილისი, საქართველო, ინგოროყვას 7
ტელ.: (+995 32) 299 09 00
dcu@gov.ge
www.eaims.ge
www.gov.ge

დათქმა:
„ანგარიშში გამოთქმული შეხედულებები არ გამოხატავს ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID), დემოკრატიული მმართველობის ინიციატივის (GGI) ან ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობის შეხედულებებს“.

დათქმა:
„ეს ანგარიში შექმნილია ევროკავშირის მხარდაჭერით. „საჯარო მმართველობის რეფორმის მხარდაჭერა საქართველოში“ პროექტის ფარგლებში. მის შინაარსზე სრულად პასუხისმგებელია საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაცია და არ ნიშნავს, რომ იგი ასახავს ევროკავშირის შეხედულებებს“.

სარჩევი

დიაგრამების ჩამონათვალი 3
ცხრილების ჩამონათვალი 3
აკრონიმების ჩამონათვალი 4
პრემიერ-მინისტრის წინასიტყვაობა 6
მოკლე მიმოხილვა 8
შესავალი – მიზანი და მეთოდოლოგია 10
თავი 1. მთლიანი სურათი: მოკლედ დახმარების შესახებ 12
თავი 2. დახმარება თემატური სფეროების მიხედვით 18
  ეკონომიკური ზრდა 18
  საგარეო დახმარება: 19
  ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება 22
  საგარეო დახმარება: 22
  სოციალური კეთილდღეობა და ადამიანური კაპიტალის განვითარება 24
  საგარეო დახმარება: 25
  დემოკრატიული მმართველობა, კანონის უზენაესობა და მართლმსაჯულება 27
  საგარეო დახმარება: 28
  სხვა დახმარების ნაკადები 29
თავი 3. 2015-2018 წლების შედარება 30
დანართები 34
  დანართი 1 34
  დანართი 2 42
  დანართი 3 44
  დანართი 4 46
  დანართი 5 47

დიაგრამების ჩამონათვალი

დიაგრამა 1. დახმარების მოცულობა 2015-2018 წლებში ... 8
დიაგრამა 2. ODA-ს წილი დახმარების ტიპების მიხედვით ... 9
დიაგრამა 3. გრანტებისა და სესხების მოცულობა ... 9
დიაგრამა 4. დონორების უწყვეტი ორმხრივი და მრავალმხრივი დახმარების მთლიანი მოცულობა 2018 წელს ... 14
დიაგრამა 5. ათი უმსხვილესი დონორი დახმარების ტიპების მიხედვით ... 15
დიაგრამა 6. უმსხვილესი კრედიტორები 31.12.2018-ის მდგომარეობით (კაპიტალი, ათასობით აშშ დოლარში) ... 16
დიაგრამა 7. თემატური ჯგუფების მიხედვით გამოყოფილი მთლიანი დახმარების ნაკადები ... 17
დიაგრამა 8. თემატური ჯგუფების მიხედვით გამოყოფილი მთლიანი დახმარების ნაკადები ... 20
დიაგრამა 9. უმსხვილესი დონორები დახმარების მოცულობის მიხედვით „ეკონომიკური ზრდის“ ქვესექტორში ... 20
დიაგრამა 10. სოფლის მეურნეობის ქვესექტორში გაწეული დახმარების წილი დონორების მიხედვით ... 21
დიაგრამა 11. დახმარების წილი ქვესექტორების მიხედვით (ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება) ... 23
დიაგრამა 12. უმსხვილესი დონორები დახმარების მოცულობის მიხედვით ... 23
დიაგრამა 13. უმსხვილესი დონორები ... 24
დიაგრამა 14. უმსხვილესი დახმარება მოცულობის მიხედვით (სოციალური კეთილდღეობა და ადამიანური კაპიტალის განვითარება) ... 25
დიაგრამა 15. დახმარების წილი განათლების სექტორში ... 26
დიაგრამა 16. უმსხვილესი დონორები დახმარების მოცულობის მიხედვით ... 28
დიაგრამა 17. განვითარების ოფიციალური დახმარება 2015-2018 წლებში ... 30
დიაგრამა 18. მრავალმხრივი დახმარების გამწევი უმსხვილესი დონორები მოცულობის მიხედვით (2015-2018) ... 30
დიაგრამა 19. უმსხვილესი ორმხრივი დონორები მოცულობის მიხედვით (2015-2018 წლებში) .. 31
დიაგრამა 20. ხუთი უმსხვილესი დონორის მიერ გაწეული დახმარება (2018 წლის მდგომარეობით) ... 31
დიაგრამა 21. დახმარების ტიპები (2015-2018 წლებში) ... 32
დიაგრამა 22. დახმარება თემატური ჯგუფების მიხედვით 2015-2018 წლებში ... 33

ცხრილების ჩამონათვალი

ცხრილი 1. 2018 წლის ათი უმსხვილესი დონორი მოცულობის მიხედვით ... 12
ცხრილი 2. ომხრივი დონორები, რომელთა დახმარება არის მხოლოდ არაანაზღაურებადი (ლარი) ... 16
ცხრილი 3. დახმარების მრავალფეროვნება (ლარი) ... 17
ცხრილი 4. ფინანსური ასიგნებების შედარება ... 18
ცხრილი 5. უმსხვილესი დონორები ქვესექტორების მიხედვით (ეკონომიკური ზრდა) ... 21
ცხრილი 6. სოციალური კეთილდღეობისა და ადამიანური კაპიტალის განვითარების ქვესექტორები ... 26
ცხრილი 7. დახმარება ქვესექტორების მიხედვით (დემოკრატიული მმართველობა და კანონის უზენაესობა) ... 28
ცხრილი 8. დახმარება „სხვა დახმარების ნაკადების“ სექტორში ... 29
ცხრილი 9. ორმხრივი დონორები, რომლებიც დახმარებას მხოლოდ გრანტების ან ტექნიკური დახმარების სახით ახორციელებენ ... 32

აკრონიმების ჩამონათვალი

AA – ასოცირების შეთანხმება

ADA – ავსტრიის განვითარების სააგენტო

ADB – აზიის განვითარების ბანკი

AFD – საფრანგეთის განვითარების სააგენტო (Agence Française de Développement)

AGWP – მთავრობის ყოველწლიური სამოქმედო გეგმა

AIIB – აზიის ინფრასტრუქტურის საინვესტიციო ბანკი

AoG – მთავრობის ადმინისტრაცია

BAU – ბიზნესის წარმოების ჩვეულებრივი რეჟიმი

BDD – ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები

CoE – ევროპის საბჭო

CRS – კრედიტორთა ანგარიშვალდებულების სისტემა

CRPD – გაეროს კონვენცია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა შესახებ

DAC – საგარეო დახმარების კომიტეტი

DCFTA – ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის სივრცე

DCU – დონორების კოორდინაციის სამმართველო

eAIMS – დახმარების შესახებ ინფორმაციის მართვის ელექტრონული სისტემა

EBRD – ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი

EG – ეკონომიკური ზრდა

EIB – ევროპის საინვესტიციო ბანკი

ENPARD – სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების ევროპის სამეზობლო პროგრამა

EU – ევროკავშირი

EUR – ევრო

GDP – მთლიანი შიდა პროდუქტი

GEF –გარემოს დაცვის გლობალური ფონდი

GEL – ქართული ლარი

GG – დემოკრატიული მმართველობა

GHG – სასათბურე აირები

GoG – საქართველოს მთავრობა

HCD – ადამიანური კაპიტალის განვითარება

IFC – საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია

IFIs – საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტები

IMF – საერთაშორისო სავალუტო ფონდი

INDC – ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული კონტრიბუცია

IOM – მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია

KfW – საკრედიტო ინსტიტუტი აღმშენებლობისთვის
LEPL – საჯარო სამართლის იურიდიული პირი
NATO – ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაცია
NBSAP – ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა
ODA – ოფიციალური დახმარება, რომელიც ემსახურება განვითარებას
OECD – ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია
PA – საჯარო მმართველობა
PAR – საჯარო მმართველობის რეფორმა
PFM – საჯარო ფინანსების მართვა
PLN – პოლონური ზლოტი
RDP – რეგიონული განვითარების პროგრამა
RLJ – კანონის უზენაესობა და მართლმსაჯულება
SDC – შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტო
SDG – მდგრადი განვითარების მიზნები
SEK – შვედური კრონა
Sida – შვედეთის საერთაშორისო განვითარების სააგენტო
SMEs – მცირე და საშუალო ზომის საწარმოები
SNR – ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება
TA – ტექნიკური დახმარება
TSA – მიზნობრივი სოციალური დახმარება
UK – გაერთიანებული სამეფო
UN – გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია
UNDP – გაეროს განვითარების პროგრამა
UNFAO – გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია
UNFCCC – გაეროს კონვენცია კლიმატის ცვლილების შესახებ
UNFPA – გაეროს მოსახლეობის ფონდი
UNHCR –გაეროს უმაღლესი კომისარი ლტოლვილთა საკითხებში
UNICEF – გაეროს ბავშვთა ფონდი
USA – ამერიკის შეერთებული შტატები
USAID – აშშ-ის საერთაშორისო განვითარების სააგენტო
USD – აშშ დოლარი
VNR – ეროვნული ნებაყოფლობითი ანგარიში
WHO – ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია

პრემიერ-მინისტრის წინასიტყვაობა

საქართველოს 2018 წლის საგარეო დახმარების ყოველწლიური ანგარიში მიმოიხილავს საერთაშორისო პარტნიორებისა და მეგობრების მიერ ჩვენი ქვეყნისათვის გაწეულ დახმარებას, რამაც მნიშვნელოვანი რეფორმების განხორციელების შესაძლებლობა მოგვცა.

საქართველო განაგრძობს ძლიერი, დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობას და რთულ რეგიონში სტაბილურობისა და წინსვლის მაგალითია. საქართველოს წარმატება სამ ძირითად მიმართულებას ეფუძნება, რაზეც უნდა დაშენდეს ჩვენი სახელმწიფო. ესენია: სოციოეკონომიკური განვითარება, დემოკრატია და უსაფრთხოება. ეკონომიკური და დემოკრატიული რეფორმების თვალსაზრისით, ბოლო წლებში ხელშესახებ პროგრესს მივაღწიეთ. თუმცა, რეფორმების პარალელურად, კვლავაც მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება უსაფრთხოება, რის უზრუნველყოფაშიც ჩვენი დასავლელი პარტნიორების დახმარებას უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება.

ჩვენი მთავრობის რეფორმების უმთავრესი პრიორიტეტი თითოეული მოქალაქისათვის კონკრეტული და ხელშესახები შედეგების მოტანაა. ამიტომ მნიშვნელოვანია, რომ საგარეო დახმარება სრულად შეესაბამებოდეს ჩვენი მოქალაქეების საჭიროებებსა და პრიორიტეტებს.

საგარეო დახმარებით განხორციელებული ფართომასშტაბიანი რეფორმების გზით, ჩვენ გავზარდეთ ინსტიტუტების გამჭვირვალობა და ანგარიშვალდებულება, გარდავქმენით მართლმსაჯულების სისტემა და განვამტკიცეთ კანონის უზენაესობა. საქართველოს საერთაშორისო რეიტინგები თითქმის ყოველწლიურად უმჯობესდება ეკონომიკური თავისუფლების, ბიზნესის კეთების სიმარტივის, კორუფციასთან ეფექტიანი ბრძოლის, მედიის თავისუფლებისა და სხვა მრავალი მიმართულებით.

საქართველო ევროპული და ევროატლანტიკური ინტეგრაციის მიზნების ერთგულია. ჩვენ წარმატებით ვახორციელებთ საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების დღის წესრიგს, რომელიც ქვეყნის შიდა პოლიტიკასა და სისტემურ რეფორმებს განსაზღვრავს. საქართველო ასევე ლიდერია გაეროს 2030 წლის დღის წესრიგის ნაციონალიზაციაში. მის ფარგლებში, აქტიურად ვმუშაობთ ადგილობრივ და საერთაშორისო პარტნიორებთან, რათა თითოეულ მოქალაქეს უფრო სტაბილური და უკეთესი მომავალი შევუქმნათ. საქართველო წარმატებით განაგრძობს მდგრადი განვითარების მიზნების (მგმ) საშინაო პოლიტიკაში დანერგვასა და განვითარების საჭიროებებზე მორგებას.

ქვეყნის განვითარების პარალელურად, გრძელდება ინვესტიციების მოზიდვა. საკვანძო ადგილმდებარეობის გამო, საქართველოს ოდითგანვე წამყვანი გეოსტრატეგიული როლი ჰქონდა რეგიონში. ბოლო ათწლეულებში საქართველო აღმოსავლეთისა და დასავლეთის დამაკავშირებელ მნიშვნელოვან სატრანზიტო და ენერგეტიკულ დერეფნად იქცა. ჩვენ მიერ განხორციელებული რეფორმები შავი ზღვის აღმოსავლეთ ნაწილში საქართველოს მრავალგანზომილებიან რეგიონულ ჰაბად ჩამოყალიბების წინაპირობას ქმნის. მიმზიდველი

ადგილმდებარეობისა და ბიზნესგარემოს გათვალისწინებით, საქართველოში ყველა წინაპირობაა ბიზნესის განვითარებისათვის, რაც მომგებიანია როგორც ჩვენი ქვეყნისა და მისი მოქალაქეების, ასევე უცხოური კომპანიებისთვისაც, რადგან მათ ფართო რეგიონზე წვდომას ვთავაზობთ.

ჩვენს წარმატებაში ჩვენი პარტნიორებისა და მეგობრების როლი გადამწყვეტია. სწორედ ამიტომ, საქართველოს მთავრობისა და მოქალაქეების სახელით, მადლობა მინდა გადავუხადო ყველას, ვინც წვლილი შეიტანა ჩვენი ქვეყნის წინსვლასა და განვითარებაში.

გიორგი გახარია

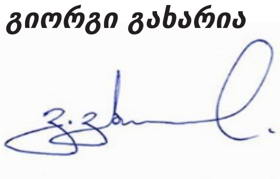

მოკლე მიმოხილვა

2018 წლის წლიური ანგარიში საქართველოში საგარეო დახმარების შესახებ გვაწვდის ინფორმაციას საერთაშორისო პარტნიორების მიერ 2018 წელს საქართველოსთვის გაწეული დახმარების შესახებ. წინამდებარე ანგარიშში განხილულია საქართველოსთვის გაწეული დახმარება ექვს თემატურ ჯგუფად: ეკონომიკური ზრდა, ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება, სოციალური კეთილდღეობა და ადამიანური კაპიტალის განვითარება, დემოკრატიული მმართველობა, კანონის უზენაესობა და მართლმსაჯულება. მთლიანობაში, საქართველოსთვის გაწეული საერთაშორისო დახმარება შეესაბამება ქვეყანაში მიმდინარე რეფორმების პრიორიტეტებს.

2018 წელს მიმდინარე კუმულაციური დახმარება თითქმის 13%-ით აღემატება გასული წლის დახმარებას (დიაგრამა 1).

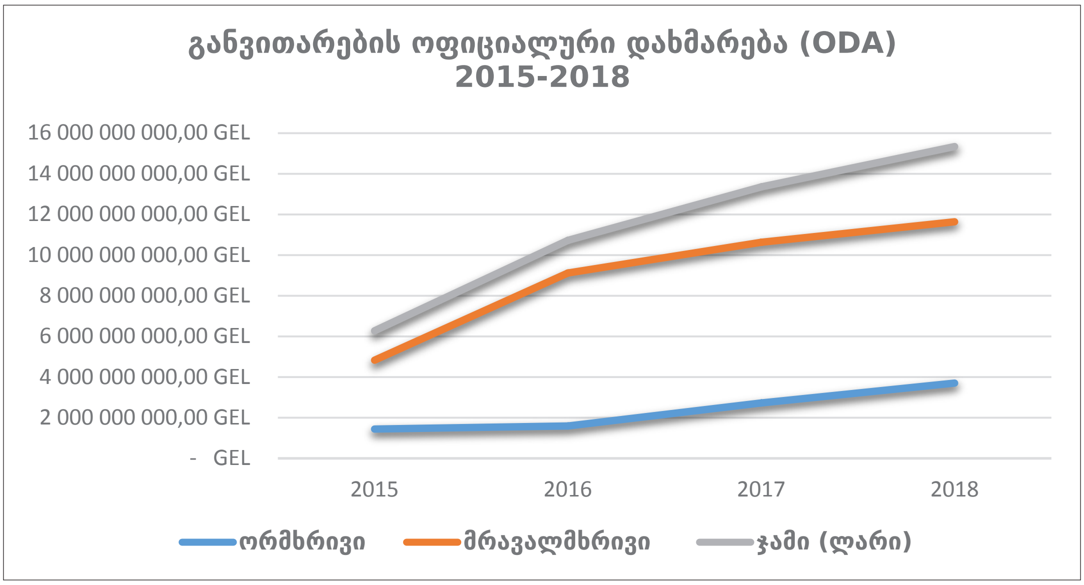

დიაგრამა 1. დახმარების მოცულობა 2015-2018 წლებში

აქვე უნდა აღვნიშნოთ რამდენიმე მნიშვნელოვანი საკითხი:

- დაფინანსება გაიზარდა ყველა თემატურ ჯგუფში. დაფინანსება „სოციალური კეთილდღეობის“ ჯგუფში გაიზარდა 34.3%-ით. ეს კი ზრდის ყველაზე მაღალი პროცენტული მაჩვენებელია;
- საინვესტიციო პროექტები და სესხები მთლიანობაში მთელი დაფინანსების დაახლოებით 73.6%-ს შეადგენს; გრანტები და ტექნიკური დახმარება – 18.8%-ს, საბიუჯეტო დახმარება (გრანტები და სესხები) – 7.6%-ს (დიაგრამა 2);
- მრავალმხრივი დახმარების გამწევი ინსტიტუტების დახმარების ძირითადი ნაწილი საინვესტიციო პროექტებსა და სესხებზე მოდის;
- ორმხრივი დონორების დახმარების უდიდესი წილი გრანტებსა და/ან ტექნიკურ დახმარებაზე მოდის. თუმცა ზოგიერთი ორმხრივი დონორი, მაგალითად, გერმანია, აშშ, შვედეთი და ნიდერლანდები, ასევე აფინანსებენ საინვესტიციო პროექტებს.

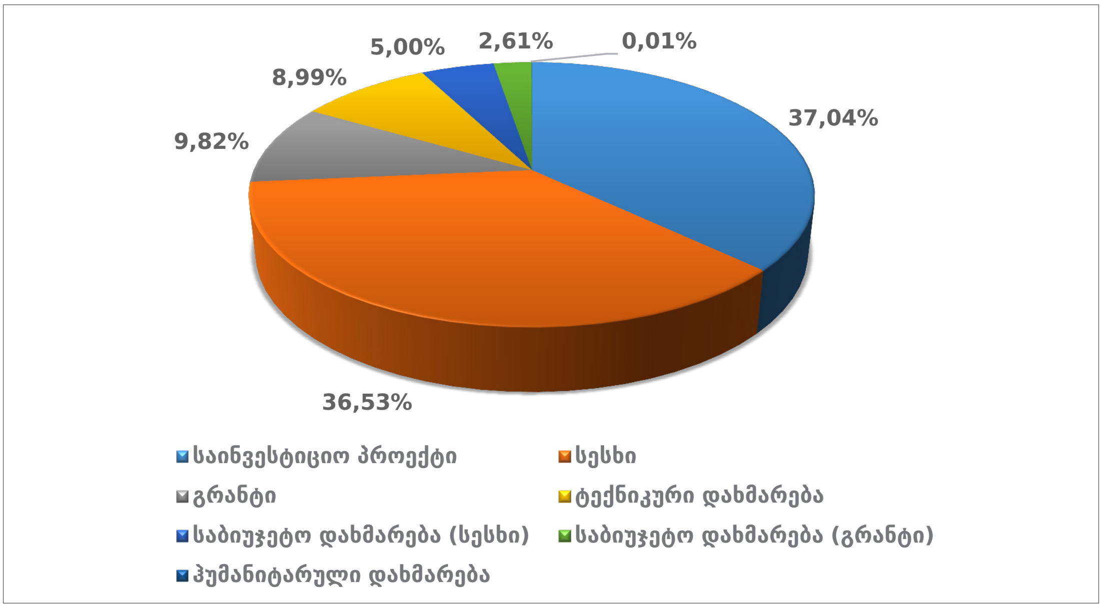

დიაგრამა 2. ODA-ს წილი დახმარების ტიპების მიხედვით

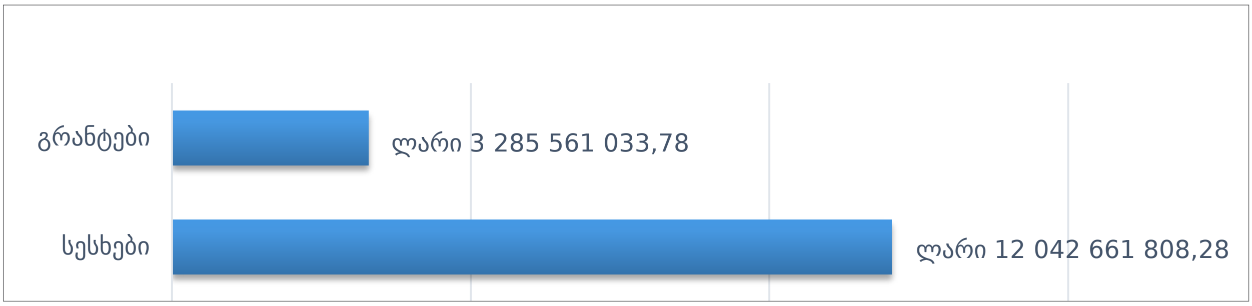

დიაგრამა 3. გრანტებისა და სესხების მოცულობა[1]

[1] ამ დიაგრამაზე „გრანტები“ მოიცავს გრანტებს, ტექნიკურ დახმარებას, საბიუჯეტო დახმარების გრანტებსა და ჰუმანიტარულ დახმარებას; „სესხები“ მოიცავს საინვესტიციო პროექტებს და ბიუჯეტის დახმარების სესხებს.

შესავალი – მიზანი და მეთოდოლოგია

ამ ანგარიშის მიზანია, დაგვანახოს საერთაშორისო პარტნიორების მიერ საქართველოსთვის 2018 წელს გაწეული მიმდინარე კუმულაციური დახმარების მთლიანი სურათი. ანგარიში ასევე მიზნად ისახავს, ერთმანეთს დაუკავშიროს მთავრობის რეფორმების დღის წესრიგი, „პარიზის დეკლარაციის" პრინციპების შესაბამისად, და მიღებული დახმარება[2]. ამ ანგარიშში ასევე განხილულია მდგრადი განვითარების მიზნების ნაციონალიზაციის თვალსაზრისით საქართველოს მთავრობის მიერ გაწეული ძალისხმევა (იხ. 1-ელ თავში მოცემული ჩარჩო).

ანგარიში ეფუძნება e-AIMS მონაცემთა ბაზაში[3] არსებულ მონაცემებს 2018 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით. მონაცემთა ბაზას მართავს საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციის დონორთა კოორდინაციის განყოფილება და ასახავს საერთაშორისო პარტნიორების მიერ ნებაყოფლობით შეყვანილ მონაცემებს (როგორც წესი, კალენდარული წლის ბოლოს). მონაცემთა ბაზა საშუალებას აძლევს მომხმარებლებს, მოიძიონ და ამოიღონ უახლესი სტატისტიკური მონაცემები დონორების, პროექტების ტიპების, ხანგრძლივობის, განმახორციელებელი პარტნიორებისა და სხვა მახასიათებლების მიხედვით. e-AIMS სისტემის დიზაინი შეიცვალა და 2019 წლის ანგარიში დაფუძნებული იქნება განახლებულ სისტემაზე.

ანგარიშში მოყვანილი ყველა ძირითადი მონაცემი საჯაროდ არის ხელმისაწვდომი. რეგისტრირებულ მომხმარებლებს კი სისტემა სთავაზობს ანალიტიკურ და ანგარიშგების ინსტრუმენტებს. მონაცემები e-AIMS მონაცემთა ბაზაში შეყვანილია იმ ვალუტაში, რომელშიც განხორციელდა დახმარება (მაგ.: ევრო, შვედური კრონა, პოლონური ზლოტი), თუმცა ანალიტიკური მიზნებისთვის ისინი გადაყვანილია აშშ დოლარსა და ქართულ ლარში. უკლებლივ ყველა თანხა ავტომატურად კონვერტირდება ქართულ ლარსა და აშშ დოლარში, პროგრამის ან პროექტის განხორციელების დაწყების დღეს არსებული გაცვლითი კურსით. ამ ანგარიშის მიზნებისთვის ყველა ფინანსური ნაკადი გამოსახულია ქართულ ლარში.

ეს ანგარიში ყურადღებას ამახვილებს ორმხრივი და მრავალმხრივი დახმარების გამწევი ინსტიტუტების მიერ გაწეულ განვითარების ოფიციალურ დახმარებაზე და იყენებს განვითარების დახმარების კომიტეტის სტატისტიკური ანგარიშგების დირექტივების[4] განმარტებას. ფინანსური მონაცემები მოიცავს 2018 წელს მიღებულ მიმდინარე კუმულაციურ დახმარებას (ODA).

ეს ანგარიში მოამზადა საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციის პოლიტიკის დაგეგმვისა

---

[2] სრულ თანხმობაშია OECD-ის მიერ გაწეულ სამუშაოსთან ახალი ღონისძიებების – მთლიანი ოფიციალური დახმარება მდგრადი განვითარების მიზნებისთვის (TOSSD) – შესამუშავებლად, რათა ხელი შევუწყოთ განვითარების ოფიციალური და სრული ფინანსური მხარდაჭერის უფრო მეტ გამჭვირვალობას 2030 წლის დღის წესრიგის მხარდასაჭერად იმ რესურსების ჩათვლით, რომლებიც გამოიყო სამხრეთ-სამხრეთისა და სამკუთხა თანამშრომლობის ფარგლებში მრავალმხრივი დახმარების გამწევი ინსტიტუტებისა და ასევე ახალი და ტრადიციული დონორების მიერ. დამატებითი ინფორმაციისთვის ეწვიეთ: http://oe.cd/tossd

[3] სისტემა წარმოადგენს საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციის პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის დეპარტამენტის დონორთა კოორდინაციის სამმართველოს, ფინანსთა სამინისტროს სსიპ საფინანსო-ანალიტიკური სამსახურის კვლევებისა და სისტემების ანალიზის დეპარტამენტისა და საგარეო საქმეთა სამინისტროს ევროკავშირის დახმარების კოორდინაციის დეპარტამენტის ერთობლივ პროდუქტს. დამატებითი ინფორმაციისთვის ეწვიეთ: www.eaims.ge

[4] http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/DCDDAC(2016)3FINAL.pdf

და კოორდინაციის დეპარტამენტის დონორთა კოორდინაციის სამმართველომ, რათა ხელი შეუწყოს გაწეული დახმარების ეფექტურობას, რაც გულისხმობს გაძლიერებულ ეროვნულ პატრონაჟს და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობას, გაუმჯობესებულ ანგარიშვალდებულებას და ეფექტიანობას. დონორთა კოორდინაციის განყოფილება არის მთავრობის ადმინისტრაციის ერთეული, რომლის მანდატია დახმარების კოორდინაციის უფრო ეფექტიანი მექანიზმებისა და საქმიანობის განხორციელება, რაც შეთანხმებული იქნება დონორ პარტნიორებთან.

ეს ანგარიში შედგება სამი ძირითადი თავისგან:

პირველი თავი: ზოგადი ინფორმაცია და საქართველოსთვის გაწეული მიმდინარე დახმარების მოკლე მიმოხილვა.

მეორე თავი: მიმდინარე რეფორმის 6 თემატური ჯგუფის ანალიზი და დონორთა მიერ გაწეული დახმარების დეტალური აღწერა. ეს ექვსი პრიორიტეტული/თემატური ჯგუფი შეირჩა საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციის პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის დეპარტამენტის მიერ ქვეყნის სოციალურ-პოლიტიკური განვითარებისა და/ან ევროპული და ევროატლანტიკური ინტეგრაციის საკითხებში მათი მნიშვნელობის მიხედვით. თითოეულ პრიორიტეტულ/თემატურ ჯგუფს ახლავს ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) ქვესექტორების ჩამონათვალი (CRS-ის ხუთციფრიანი მიზნობრივი კოდები) განვითარებაზე ორიენტირებული დახმარების სწორი კვალიფიკაციისთვის[5]. ეს სფეროებია: ეკონომიკური ზრდა, ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება, სოციალური კეთილდღეობა, ადამიანური კაპიტალის განვითარება, დემოკრატიული მმართველობა და კანონის უზენაესობა და მართლმსაჯულება. ამ ანგარიშის მიზნებიდან გამომდინარე, ზოგიერთი სფერო გაერთიანებულია – „სოციალური კეთილდღეობა“ და „ადამიანური კაპიტალის განვითარება“ ერთად არის წარმოდგენილი; ასევე გაერთიანებულია „დემოკრატიული მმართველობა“ და „კანონის უზენაესობა და მართლმსაჯულება”. ის დახმარება, რომლის კლასიფიცირებაც ვერ ხერხდება აქ ჩამოთვლილ ექვს სფეროში, შეტანილია ცალკე ჯგუფში სახელწოდებით „სხვა“.

მესამე თავი: 2015-2018 წლებში გაწეული დახმარების შედარება დონორების, დახმარების ტიპებისა და თემატური ჯგუფების მიხედვით.

[5] სექტორის ჩაშლა თითოეული თემატური სფეროს მიხედვით მოცემულია 1-ელ დანართში.

თავი 1. მთლიანი სურათი: მოკლედ დახმარების შესახებ

2018 წელს, წინა წლების მსგავსად, საქართველოს მთავრობა ცდილობდა, დაეჩქარებინა ევროატლანტიკური ინტეგრაცია და მიეღწია მდგრადი ეკონომიკური ზრდისთვის.

2015 წელს საქართველოს მთავრობამ დაამტკიცა საგარეო დახმარების კოორდინაციის წესი[6], რომელმაც შექმნა მექანიზმები და ინსტრუმენტები განვითარების ოფიციალურ დახმარებაზე მთავრობის მხრიდან პატრონაჟისა და პასუხისმგებლობის განცდის გაზრდის მიზნით. საქართველოს მთავრობა ასევე ცდილობს, დახმარების ეფექტიანობის საერთაშორისო პრინციპების დაცვით გააძლიეროს ურთიერთანგარიშვალდებულებისა და დონორების დახმარების სახელმწიფო პრიორიტეტებთან ჰარმონიზაციის მექანიზმები და ინსტრუმენტები. პროცესს უძღვება საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციის დონორთა კოორდინაციის დეპარტამენტი. OECD პრინციპების გათვალისწინებით, შეირჩა ექვსი თემატური ჯგუფი მათი საქმიანობის კოორდინაციისა და ანგარიშგების რაციონალიზაციის მიზნით.

2018 წელს საქართველომ კვლავ განაგრძო 2030 წლის დღის წესრიგის დანერგვასა და ეროვნული განვითარების მიზნების დასახვაზე მუშაობა მდგრადი განვითარების ყოვლისმომცველი ქოლგის შესაქმნელად.

2018 წელს გასულ წელთან შედარებით განვითარების ოფიციალური დახმარების ზრდამ 12.9% შეადგინა. ზრდა დაფიქსირდა ყველა თემატურ ჯგუფში, გარდა „სხვა დახმარების“ კატეგორიისა (მეტი ინფორმაციისთვის იხ. თავი 3). ათი უმსხვილესი დონორის მიერ საქართველოსთვის გამოყოფილი დახმარება მთლიანი დახმარების 94.6%-ია[7]. როგორც ეს 1-ელი ცხრილიდანაც ჩანს, დახმარების უდიდესი წილი მრავალმხრივი დახმარების გამწევ ორგანიზაციებზე მოდის.

დონორი	თანხა ლარში	თანხა აშშ დოლარში	წილი
ევროპის საინვესტიციო ბანკი (EIB)	3,597,813,991.70	1,593,682,046.97	24.80%
აზიის განვითარების ბანკი (ADB)	3,122,117,718.00	1,515,290,000.00	21.52%
გერმანია	1,749,483,534.72	753,861,482.54	12.06%
მსოფლიო ბანკი	1,643,423,174.40	814,149,680.00	11.33%
ევროპის კავშირი (EU)	1,624,416,343.06	691,476,999.51	11.20%
ამერიკის შეერთებული შტატები	836,751,391.12	413,452,150.93	5.77%
საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC)	653,471,332.72	373,506,316.00	4.50%
ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD)	627,324,590.00	272,033,374.66	4.32%
საფრანგეთი	373,116,212.86	140,747,716.45	2.57%
აზიის ინფრასტრუქტურის საინვესტიციო ბანკი	278,160,000.00	114,000,000.00	1.92%
მთლიანობაში ათი უმსხვილესი დონორი	**14,506,078,288.58**	**6,682,199,767.06**	**100%**

ცხრილი 1. 2018 წლის ათი უმსხვილესი დონორი მოცულობის მიხედვით

6 მთავრობის ბრძანებულება №238, 1 ივნისი, 2015.
7 14.5 მილიარდი ლარი, ჯამური 15.3 მილიარდი ლარიდან.

მიმდინარე დახმარების მთლიანი მოცულობა ყველა წყაროდან (OECD განვითარების ხელშემწყობი კომიტეტის წევრები, განვითარების ხელშემწყობის კომიტეტის არაწევრი პროვაიდერები და მრავალმხრივი დახმარების გამწევი სააგენტოები) შეადგენს 15.3 მილიარდ ლარს (7 მილიარდი აშშ დოლარი). გაცვლითი კურსი ქართულ ლარსა და აშშ დოლარს შორის გამოანგარიშებულია მიმდინარე პროექტის დაწყების დღიდან და არა მიმდინარე გაცვლითი კურსით. მთლიანი დახმარების მონაცემები მიმდინარე დახმარებისთვის ამ ანგარიშში ასახულია, როგორც მრავალწლიანი საბიუჯეტო ასიგნებების ჯამი, რომელშიც ჩანს დონორების მიერ საწყის ეტაპზე პროექტებისთვის გამოყოფილი დაფინანსების ჯამური ოდენობა.

საქართველოსთვის გამოყოფილი ორმხრივი განვითარების ოფიციალური დახმარების უდიდესი წილი მოდის ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის წევრებზე, რომლებიც შეადგენენ განვითარების ხელშემწყობ კომიტეტს[8].

საქართველო და მდგრადი განვითარების მიზნები

საქართველომ სრულად გაითავისა მდგრადი განვითარების მიზნების კონცეფციის არსი და ერთ-ერთი პირველი ქვეყანა იყო, რომელმაც 2016 წელს მაღალი დონის პოლიტიკურ ფორუმზე (HLPF) ეროვნული ნებაყოფლობითი ანგარიში (VNR) წარმოადგინა.

მას შემდეგ საქართველომ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა მდგრადი განვითარების მიზნების ინსტიტუციონალიზაციის კუთხით. 2017 წლის მაისში შეიქმნა მდგრადი განვითარების საბჭო და ამოქმედდა ოთხი თემატური სამუშაო ჯგუფი: (1) სოციალური ინკლუზიის, (2) ეკონომიკური განვითარების, (3) დემოკრატიული მმართველობისა და (4) მდგრადი ენერგიისა და გარემოს დაცვის მიმართულებით მდგრადი განვითარების მიზნებისა და მათთან დაკავშირებული თემატური დარგების სტრატეგიული დაგეგმვის, ინტეგრირებული დანერგვისა და ეფექტური მონიტორინგის მიზნით. 2016 წელს მნიშვნელოვანი სამუშაო ჩატარდა ევროკავშირის მდგრადი განვითარების 17 მიზნის ეროვნულ დონეზე დასანერგად. სამიზნე ინდიკატორები გაიწერა ეროვნული კონტექსტის, გამოწვევებისა და შესაძლებლობების ჩარჩო დოკუმენტში.

საქართველოს მთავრობა აქტიურად მუშაობს იმ სტრუქტურებისა და პლატფორმების განვითარებაზე, რომლებიც საქართველოში მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულების პროცესში ჩართულ სამთავრობო უწყებებსა და ყველა საერთაშორისო თუ ადგილობრივ ორგანოს შორის ჯეროვან თანამშრომლობასა და პარტნიორობას შესაძლებელს გახდის.

როგორც მონაცემთა შექმნის, ასევე მათი მაღალი ხარისხის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით სტატისტიკის სფეროში არსებული გამოწვევების გათვალისწინებით, საქართველოს მთავრობამ გადაწყვიტა, სექტორული დოკუმენტის სახით შეემუშავებინა სტატისტიკის განვითარების სტრატეგია. ამ პროცესის მიზანია არსებული გამოწვევებისა და პრობლემური საკითხების განსაზღვრა და ინტერვენციის ლოგიკის შემუშავება, რაც მორგებული იქნება როგორც სისტემის, ასევე მდგრადი განვითარების მიზნების საჭიროებებზე.

---

8 მიუხედავად იმისა, რომ ევროკავშირი განვითარების დახმარების კომიტეტის სრული წევრია, სტატისტიკური და ანალიტიკური მიზნებიდან გამომდინარე, განვითარების დახმარების კომიტეტის პუბლიკაციებში მას ხშირად მრავალმხრივი დახმარების გამწევ ორგანიზაციად წარმოადგენენ. ეს ანგარიშიც ასახავს ამ დიქოტომიას.

გარდა ამისა, საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციამ ახლახან წარმოადგინა დონორთა კოორდინაციის მექანიზმის გამართვის სამომავლო მონახაზი, რომელსაც ასევე თან ერთვის წინასწარ განსაზღვრული ინსტრუმენტები და პროცესები, რომლებიც სრულებით შეესაბამება პარიზის დეკლარაციით განსაზღვრული დახმარების ეფექ-ტიანობის 5 პრინციპსა და 12 ინდიკატორს. შემოთავაზებული მოდელით გათვა-ლისწინებულია, რომ ცენტრალურმა საკოორდინაციო ორგანომ, დონორების კოორ-დინაციის სამმართველომ (DCU), ყოველწლიურად უნდა უზრუნველყოს არა მხოლოდ ტექნიკური, არამედ შინაარსობრივი დახმარებაც, რა დროსაც ის მნიშვნელოვან აქცენტებს დასვამს მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულებაზე.

2018 წელს საქართველოს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა განახორციელა „მდგრადი განვითარების მიზნების განხორციელების მზადყოფნის ეფექტიანობის აუდიტი" (https://sao.ge/audit/audit-reports). ანგარიში გამოქვეყნდა 2019 წლის თებერვალში. მასში ხაზგასმით აღნიშნულია საქართველოს მთავრობის მიერ მიღწეული პროგრესი, თუმცა ის ასევე იძლევა შვიდ რეკომენდაციას სხვადასხვა მიმართულებით, როგორიცაა: სამუშაო პროცესების გაუმჯობესების საკითხები, თემატური ჯგუფების მუშაობა და მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულების პროცესში ადგილობრივი სახელმწიფო უწყებებისა და ყველა მნიშვნელოვანი სახელმწიფო ორგანოს ჩართვა. ანგარიშში ასევე ხაზგასმულია, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია მდგრადი განვითარების მიზნების შესასრულებლად აუცილებელი რესურსების მოცულობის შეფასება. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის ანგარიშში განხილული რეკომენდაციების საპასუხოდ, საქართველოს მთავრობამ შეიმუშავა სამოქმედო გეგმა.

საქართველოსთვის გამოყოფილი ორმხრივი დახმარების წილი განვითარებისთვის გამოყოფილი მთლიანი დახმარების 24%-ს შეადგენს. მრავალმხრივი დახმარების წილი კი 76%-ია. 2018 წელს საქართველოს უმსხვილესი ორმხრივი დახმარების გამწევი ქვეყნებია: გერმანია, აშშ და საფრანგეთი – ჯამში ორმხრივი დახმარების 80%-ით (გერმანია – 47%, აშშ – 23% და საფრანგეთი – 10%). წინა წლების მსგავსად, ჯამური მრავალმხრივი დახმარების 86%-ზე მეტი მოდის ევროპის საინვესტიციო ბანკზე (31%), აზიის განვითარების ბანკზე (27%), მსოფლიო ბანკსა (14%) და ევროკავშირზე (14%).

დიაგრამა 4. დონორების უწყვეტი ორმხრივი და მრავალმხრივი დახმარების მთლიანი მოცულობა 2018 წელს

ამ ანგარიშში წარმოდგენილი განვითარებისთვის განკუთვნილი დაფინანსება მოიცავს:

1. გრანტებს (ფულადი ან არაფულადი დახმარება, რომლის საფუძველზეც ფინანსური ვალდებულება არ წარმოიშობა);
2. ტექნიკურ დახმარებას (საქმიანობა ძირითადად მიმართულია ადამიანურ რესურსებზე/ნოუ-ჰაუს მიწოდებაზე, კადრების, გადამზადების (ტრენინგების), კვლევებისა და მათთან დაკავშირებული საჭიროებების უზრუნველყოფაზე);
3. სესხებს (განვითარებასთან დაკავშირებული ტრანსფერები კერძო სექტორის ჩათვლით, რაც გულისხმობს სესხის გამცემისთვის დაბრუნების ვალდებულებას);
4. საბიუჯეტო დახმარებას – გრანტებს (ხაზინისთვის გადარიცხული არაანაზღაურებადი სახსრები ეროვნული საბიუჯეტო პროცედურების დაცვით წარმართული პროგრამებისა და პროექტების დასაფინანსებლად);
5. საბიუჯეტო დახმარებას – სესხებს (ხაზინისთვის გადარიცხული სახსრები, რომლებიც სამართლებრივად წარმოშობს ვალს);
6. საინვესტიციო პროექტებს (საქმიანობები, რომელთა მიზანია მიმღების ფიზიკური კაპიტალის გაზრდა[9]).

მე-5 დიაგრამაზე წარმოდგენილია ათი უმსხვილესი დონორი და მათ მიერ გაწეული დახმარების ტიპები. დიაგრამაზე კარგად ჩანს, რომ მრავალმხრივი დახმარების გამწევი დონორები ძირითადად გასცემენ სესხებს ან ახორციელებენ საინვესტიციო პროექტებს. გერმანიის მიერ გაცემული დახმარების უმსხვილესი ნაწილი კი საინვესტიციო პროექტების დასაფინანსებლად გამოიყო.

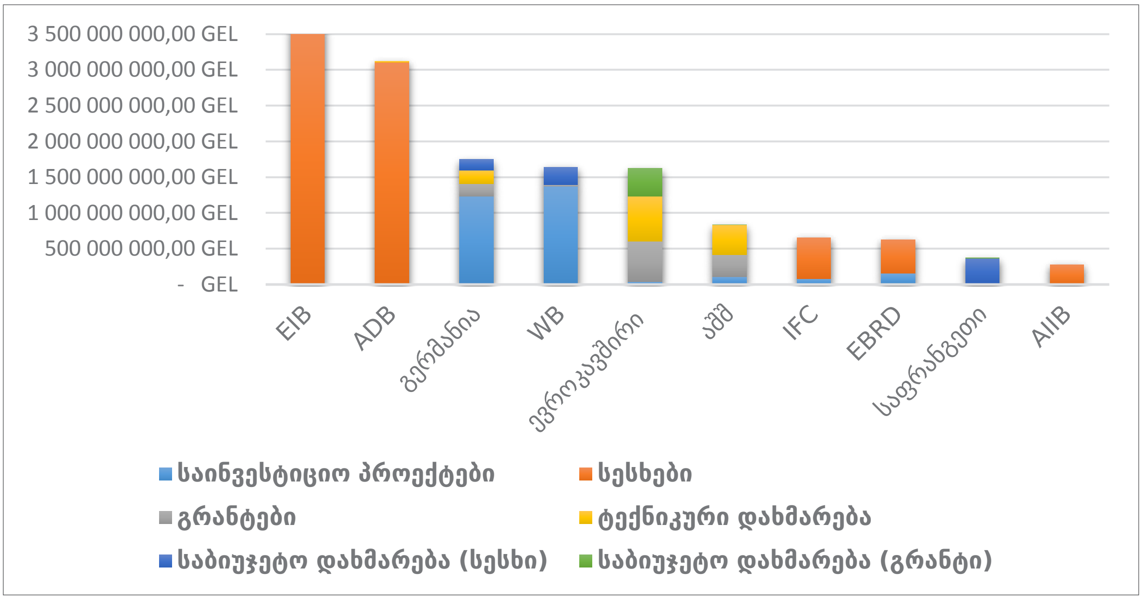

დიაგრამა 5. ათი უმსხვილესი დონორი დახმარების ტიპების მიხედვით

[9] განვითარების მხარდამჭერი კომიტეტის (DAC) სტატისტიკური მონაცემების ანგარიშგების დირექტივები (OECD).

იმის გათვალისწინებით, რომ უკანასკნელ პერიოდში საქართველომ საშუალოშემოსავლიანი ქვეყნის[10] სტატუსი შეიძინა, გასაკვირი არ არის, რომ ფინანსური ნაკადების უდიდესი წილი სესხებსა და საინვესტიციო პროექტებზე მოდის. საქართველოს მთავრობა ამ საკითხს დიდი პასუხისმგებლობით ეკიდება და სახელმწიფო საგარეო ვალის მდგრადობის შენარჩუნების მიზნით შეიმუშავა სახელმწიფო მთავრობის ვალის მართვის სტრატეგია 2019-2021 წლებისთვის. 2019 წლის 31 მარტისთვის სახელმწიფო საგარეო ვალმა მშპ-ის 34.2% შეადგინა (მთლიანი სახელმწიფო საგარეო ვალიდან, რაც მშპ-ის 42.2%-ია[11]). ქვემოთ ნაჩვენებია უმსხვილესი კრედიტორები[12].

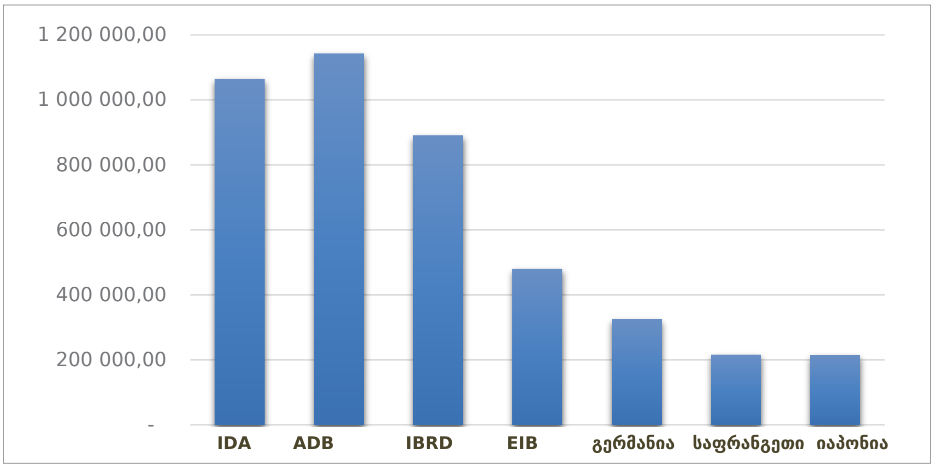

დიაგრამა 6. უმსხვილესი კრედიტორები 31.12.2018-ის მდგომარეობით (კაპიტალი, ათასობით აშშ დოლარში)

ბევრი ორმხრივი დონორი თავისი დახმარების 100%-ს გრანტების, ტექნიკური დახმარებისა და საბიუჯეტო დახმარების ფორმით ახორციელებს. 2018 წელს ამ სახის დახმარებამ 247.8 მილიონი ლარი შეადგინა.

დონორი	გრანტი	ტექნიკური დახმარება	საბიუჯეტო დახმარება (გრანტი)	ჯამი
შვეიცარია	96,674,758.10	-	-	96,674,758.10
დანია	59,872,020.00	16,776,400.00	-	76,648,420.00
გაერთიანებული სამეფო	4,683,299.16	41,488,565.49	162,237.72	46,334,102.37
ჩეხეთის რესპუბლიკა[13]	13,254,733.6	157,505.37	-	13,412,238.97
ესტონეთი	1,089,681.00	5,163,222.87	-	6,252,903.87
პოლონეთი	3,441,813.27	-	588,542.45	4,030,355.72
ნორვეგია	-	2,169,701.30	-	2,169,701.30
ბულგარეთი	481,342.95	539,151.31	-	1,020,494.26
იტალია	437,700.00	-	-	437,700.00
ლიეტუვა	52,887.00	192,138.00	-	245,025.00
თურქეთი	-	212,040.00	-	212,040.00
სლოვაკეთი	-	171,213.00	40,247.70	211,460.70
ლატვია	-	202,089.00	-	202,089.00
ჯამი	**174,185,408.94**	**67,072,026.34**	**6,593,854.01**	**247,851,289.29**

ცხრილი 2. ორმხრივი დონორები, რომელთა დახმარება არის მხოლოდ არაანაზღაურებადი (ლარი)

[10] https://blogs.worldbank.org/opendata/new-country-classifications-income-level-2019-2020
[11] საქართველოს მთავრობის ანგარიში პარლამენტს – სექტემბერი 2018 – მარტი 2019.
[12] https://mof.ge/en/5160
[13] ჩეხეთის რესპუბლიკიდან მიღებული დამატებითი მონაცემები აჩვენებს საქართველოსთვის 2018 წელს გაწეულ დახმარებას, რაც 14,068,683.41 ლარს შეადგენს გრანტების სახით, 1,156,342.50 ლარი კი ტექნიკური დახმარებისთვის არის გამოყოფილი.

რამდენიმე დონორი ახორციელებს სხვადასხვა ტიპის დახმარებას. მათ შორის პირველ ადგილზე არიან გერმანია და საფრანგეთი, როგორც ერთადერთი ორმხრივი დახმარების დონორები, რომელთა დახმარებაც მოიცავს მხოლოდ საბიუჯეტო დახმარებას სესხების სახით. საფრანგეთი ასევე გვაწვდის ჰუმანიტარულ დახმარებას. ევროკავშირი, გერმანია, აშშ, შვედეთი და ნიდერლანდები დახმარებას ახორციელებენ საინვესტიციო პროექტების დასაფინანსებლად და ასევე – გრანტებსა და ტექნიკურ დახმარებას. ავსტრია და იაპონია გასცემენ მცირე მოცულობის სესხებს (იხ. მე-3 ცხრილი).

დონორი	საინვესტიციო პროექტი	სესხი	გრანტი	ტექნიკური დახმარება	საბიუჯეტო დახმარება (სესხი)	საბიუჯეტო დახმარება (გრანტი)	ჰუმანიტარული დახმარება
გერმანია	1,232,415,672.00	-	178,532,489.15	189,413,673.57	149,121,700.00	-	-
ევროკავშირი	41,990,000.00	-	567,093,793.87	626,732,699.19	388,599,850.00	-	-
აშშ	111,230,442.43	-	305,437,418.26	418,462,585.43	-	1,620,945.00	-
საფრანგეთი	-	-	294,955.70	1,655,257.16	367,570,000.00	1,395,000.00	2,201,000.00
ავსტრია	-	144,590,400.00	38,132,847.22	13,077,047.31	-	-	-
შვედეთი	11,680,000.00	-	160,406,289.17	13,083,040.00	-	-	-
იაპონია	-	95,697,000.00	4,028,851.18	-	-	-	-
გაერთიანებული სამეფო	-	-	4,683,299.16	41,488,565.49	-	162,237.72	-
ნიდერლანდები	281,079.43	-	9,134,533.82	979,739.60	-	-	-

ცხრილი 3. დახმარების მრავალფეროვნება (ლარი)

საქართველოს მთვრობის მიერ თემატური მიდგომის დასანერგად შერჩეული ექვსი თემატური ჯგუფი ასახულია მე-7 დიაგრამაზე და დეტალურად არის აღწერილი მე-2 თავში. ის დახმარება, რომელიც არ ექცევა ამ ექვს თემატურ ჯგუში, მოქცეულია „სხვა დახმარების ნაკადების“ კატეგორიაში, რომელშიც შედის მრავალსექტორული დახმარება, ადმინისტრაციული ხარჯები და საგანგებო მდგომარეობებზე რეაგირების ხარჯები.

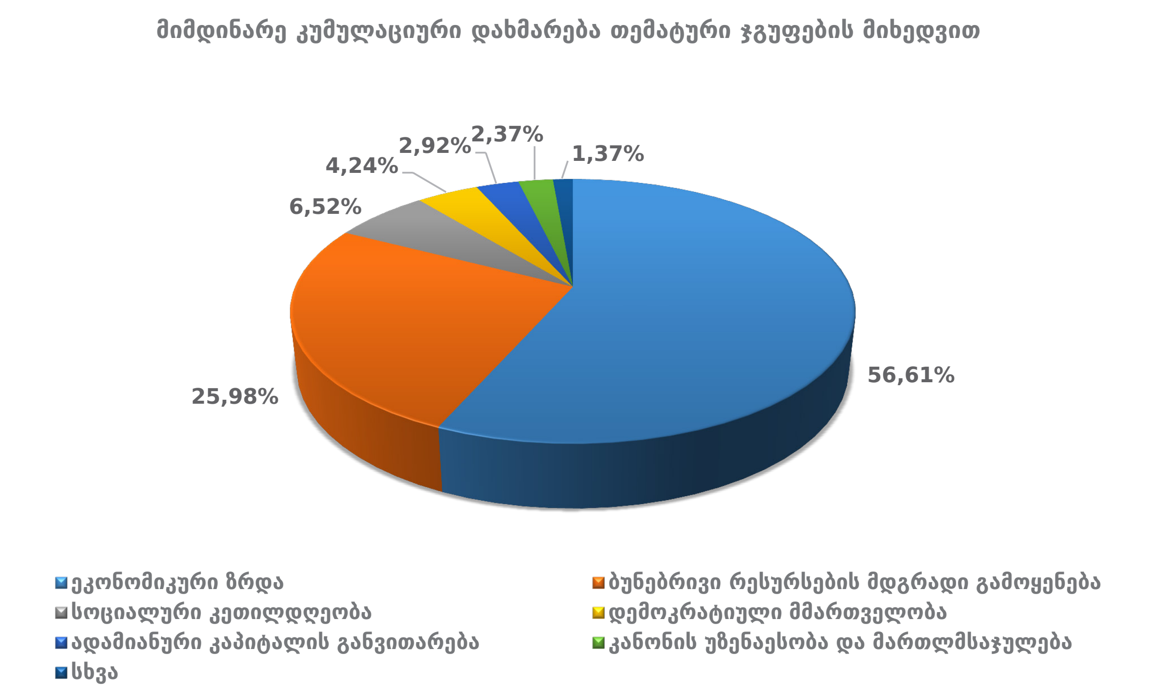

დიაგრამა 7. თემატური ჯგუფების მიხედვით გამოყოფილი მთლიანი დახმარების ნაკადები

თავი 2. დახმარება თემატური სფეროების მიხედვით

ეს ანგარიში მოიცავს თემატურ ჯგუფებს მათი დახმარების მოცულობის მიხედვით. ამ ანგარიშში წარმოდგენილია თითოეული მიმართულებით მთავრობის მიერ გაწეული საქმიანობის მოკლე მიმოხილვა და გამოყოფილი დახმარების ანალიზი.

როგორც მე-7 დიაგრამიდან ჩანს, ექვსი თემატური ჯგუფი თანაბრად არ ფინანსდება. თემატური ჯგუფი „ეკონომიკური ზრდა“ მოიცავს 2018 წელს გამოყოფილი ყველა ფულადი ნაკადის 56.6%-ს, რომელსაც მოჰყვება „ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება“ (26%). ყველა სხვა სფერო ერთად შეადგენს მთელი დახმარების 17%-ზე ოდნავ მეტს. ფაქტობრივად, „ეკონომიკური ზრდის“ შემადგენელი ქვესექტორებისთვის გამოყოფილი დახმარება უფრო დიდია ან შეესაბამება „სოციალური კეთილდღეობის”, „დემოკრატიული მმართველობის“, „ადამიანური კაპიტალის განვითარებისა“ და „კანონის უზენაესობისა და მართლმსაჯულებისთვის“ გამოყოფილ დახმარებას (იხ. ცხრილი 4).

თემატური ჯგუფი	მოცულობა
საგზაო/სარკინიგზო ტრანსპორტი („ეკონომიკური ზრდის“ ქვესექტორი)	5,964,846,505.00 ლარი
ყველა თემატური ჯგუფი გარდა „ეკონომიკური ზრდისა“ და „ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენებისა“	2,669,238,348.65 ლარი
კერძო სექტორის განვითარება („ეკონომიკური ზრდის“ ქვესექტორი)	1,945,097,040.59 ლარი
წყალმომარაგება და კანალიზაცია („ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების“ ქვესექტორი)	1,530,124,792.85 ლარი
ენერგეტიკული პოლიტიკა და ელექტროენერგიის წარმოება („ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების“ ქვესექტორი)	1,622,716,540.01 ლარი

ცხრილი 4. ფინანსური ასიგნებების შედარება

ეკონომიკური ზრდა

2018 წელს საქართველოს მთავრობამ შეძლო მიეღწია 4.8%-იანი ზრდისთვის. ინფლაციამ ნახევარზე მეტით დაიკლო. ტურიზმისა და ექსპორტის სწრაფმა ზრდამ შეამცირა მიმდინარე ანგარიშების დეფიციტი. მოსალოდნელია, რომ 2019 წელს ზრდა 5.0%-მდე მოიმატებს[14]. მსოფლიო ბანკის მონაცემების მიხედვით, საქონლის ექსპორტი 23%-ით გაიზარდა, მაგრამ კვლავაც კონცენტრირებულია. საქონლის იმპორტი გაიზარდა 15%-ით, რადგან საქონლით ვაჭრობის დეფიციტი 11%-ით გაფართოვდა. ეს კი საზღვარგარეთიდან მიღებული გადარიცხვების 15%-იანმა და მომსახურების ანგარიშების შესამჩნევი გაუმჯობესების გამო ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების მნიშვნელოვანმა ზრდამ[15] განაპირობა. საქართველოში წარმოებული საქონლის ექსპორტმა თავის ისტორიულ მაქსიმუმს მიაღწია და 2.297 მილიონ აშშ დოლარს[16] შეადგენს. საერთაშორისო სავალუტო ფონდი მიიჩნევს, რომ კონტროლს დაქვემდებარებული ინფლაციისა და შემცირებული გარე ფაქტორების პირობებში საქართველოს ეკონომიკური განვითარება უახლოეს მომავალშიც გააგრძელებს ჯანსაღ ზრდას[17].

14 აზიის ეკონომიკური მიმოხილვა, 2019; აზიის განვითარების ბანკის ანგარიში.
15 https://www.worldbank.org/en/country/georgia/overview#3
16 საქართველოს მთავრობის ანგარიში პარლამენტს – 2018 წლის სექტემბერი – 2019 წლის მარტი.
17 https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2019/06/19/Georgia-Fourth-Review-Under-the-Extended-Fund-Facility-Arrangement-and-Request-for-47008

საქართველო კვლავ მაღალ პოზიციას ინარჩუნებს „ბიზნესის წარმოების ინდექსში“. 2018 წლის ოქტომბერში გამოქვეყნებულ ანგარიშში მას მე-6 ადგილი ეკავა, მაშინ, როცა გასულ წელს ის მე-16 ადგილზე იყო[18]. ფრეიზერის ინსტიტუტი ეკონომიკური თავისუფლების ხარისხის მაჩვენებლებით საქართველოს ყველაზე მაღალი შეფასების მქონე ქვეყნების სიაში სვამს[19]. საქართველოს მთავრობა ხაზგასმით აღნიშნავს მცირე და საშუალო ბიზნესსაწარმოების განვითარების აუცილებლობას – 2018 წელს სააგენტომ „აწარმოე საქართველოში" 899 პროექტს გაუწია დახმარება, რომლებმაც საერთო ჯამში თითქმის 1,200 სამუშაო ადგილი შექმნეს, მთლიანობაში დაახლოებით 9000 ახალი სამუშაო ადგილი შეიქმნა მხარდამჭერი მცირე და საშუალო ზომის საწარმოებში, ტურიზმის სფეროსა (სასტუმროები) და კინოინდუსტრიაში[20].

2018 წლის ივნისში საქართველომ დაამტკიცა მეორე მრავალსექტორული რეგიონული განვითარების პროგრამა 2018-2021 წლებისთვის. პროგრამა საშუალოვადიანი სამთავრობო დოკუმენტია, რომელიც მიზნად ისახავს ქვეყნის რეგიონების კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას, სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაში წონასწორობის შენარჩუნებასა და ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებას[21]. ამ პროგრამის მთავარი ფოკუსი ქვეყნის ტერიტორიული ასპექტია, რაც რეგიონებთან დაკავშირებული ტერიტორიული განვითარების გეგმების მომზადებას და თბილისსა და ბათუმს გარეთ ეკონომიკური განვითარებისა და ზრდის ახალი ცენტრების წარმოქმნას გულისხმობს.

საქართველოს 2015-2020 წლების სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგიისა და 2017-2020 წლების რეგიონული განვითარების სტრატეგიის დანერგვა ამჟამადაც მიმდინარეობს. სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტოს (APMA)[22] დაევალა რამდენიმე პროექტის დანერგვა, რომლებიც ხელს შეუწყობს ზემოთ აღნიშნული სტრატეგიების მიზნების შესრულებას. მაგალითად, 2013-2018 წლებში შეღავათიანი აგროკრედიტის პროექტმა 11,839 სესხი გასცა (რაც 533 მილიონ ლარზე მეტია) და შექმნა დაახლოებით 9,000 ახალი სამუშაო ადგილი; 34 საკვების გადამამუშავებელი საწარმო დაფუძნდა 2014-2018 წლებში გადამამუშავებელი და შემნახველი საწარმოების თანადაფინანსების პროექტის მხარდაჭერით; ამას გარდა, 2018 წელს შეიქმნა ფერმერთა რეესტრი, რაც მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს დახმარებისთვის სამიზნეების მოძიებას და ამ დარგში სტატისტიკის წარმოებასაც[23]. ასევე მნიშვნელოვან მიღწევად შეიძლება მივიჩნიოთ 2017 წლის დეკემბერში მომზადებული და 2018 წელს ამოქმედებული სოფლის განვითარების სტრატეგია[24].

საგარეო დახმარება:

eAIMS მონაცემების თანახმად, „ეკონომიკური ზრდის“ თემატური ჯგუფი საერთაშორისო დახმარების ყველაზე მსხვილი მიმღებია და მისი დახმარების აქტიური/მიმდინარე პორტფელი 8.6 მილიარდი ლარია (მთლიანი დახმარების 56.6%). ამ სექტორის უმსხვილესი დონორები არიან: ევროპის საინვესტიციო ბანკი (EIB), აზიის განვითარების ბანკი (ADB) და

---

18 https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/g/georgia/GEO.pdf
19 https://www.fraserinstitute.org/studies/economic-freedom-of-the-world-2018-annual-report
20 საქართველოს მთავრობის ანგარიში პარლამენტს – 2018 წლის სექტემბერი – 2019 წლის მარტი.
21 საქართველოს მთავრობის ანგარიში პარლამენტს – 2018 წლის სექტემბერი – 2019 წლის მარტი.
22 2019 წელს სააგენტოში ჩატარდა რეორგანიზაცია და მას ახლა ჰქვია სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების სააგენტო.
23 ყოველწლიური ანგარიში, APMA (2018).
24 ანგარიში ასოცირების შეთანხმების შესრულების შესახებ, 2019; ერთობლივი სამუშაო დოკუმენტი.

მსოფლიო ბანკი (WB), რომლებსაც მოჰყვება ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD), საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC) და ევროკავშირი (EU).

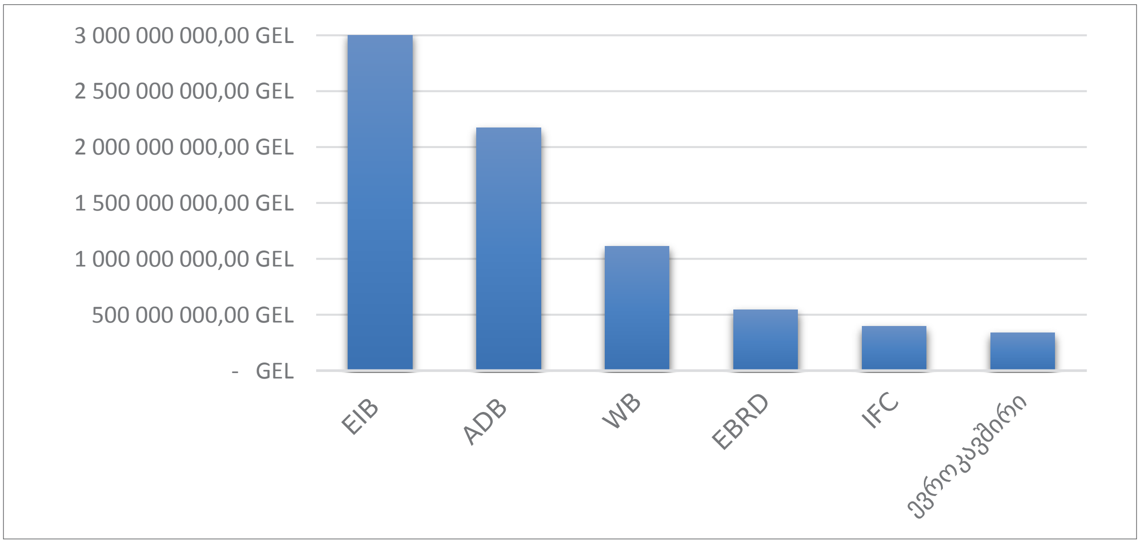

დიაგრამა 8. თემატური ჯგუფების მიხედვით გამოყოფილი მთლიანი დახმარების ნაკადები

დახმარების გადანაწილება ამ სფეროში საქართველოს მთავრობის პრიორიტეტებს ასახავს. დახმარების უდიდესი წილი (5.9 მილიარდი ლარი) მოდის საგზაო/სარკინიგზო ტრანსპორტზე, რომლის 92%-იც უზრუნველყოფილია მრავალმხრივი დახმარების გამწევი დონორების მიერ – EIB (42%), ADB (36%) და მსოფლიო ბანკი (14%). დახმარების მიმღების სიდიდის თვალსაზრისით ეკონომიკური ზრდის თემატურ ჯგუფში მეორე ადგილზეა კერძო სექტორი – დაახლოებით 1.9 მილიარდი ლარით. მე-5 ცხრილში მოცემულია ამ ორი სექტორის მხარდამჭერი უმსხვილესი დონორები.

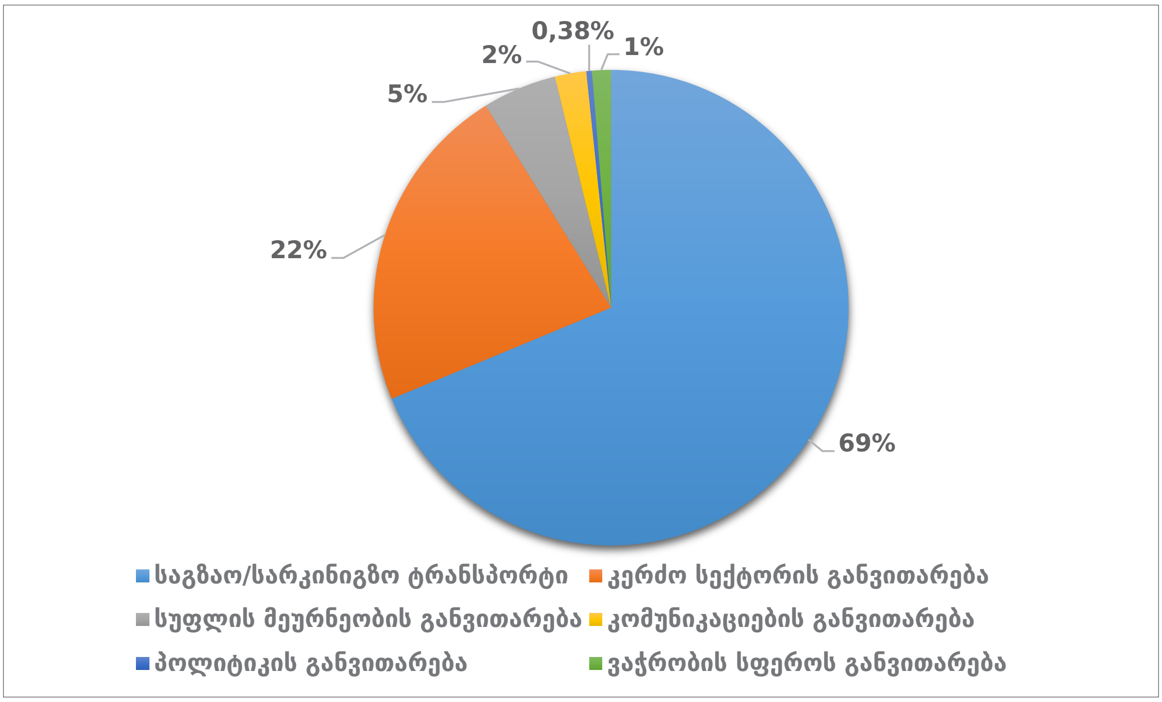

დიაგრამა 9. უმსხვილესი დონორები დახმარების მოცულობის მიხედვით „ეკონომიკური ზრდის“ ქვესექტორში

დონორი	საგზაო/სარკინიგზო ტრანსპორტი	კერძო სექტორის განვითარება
ევროპის საინვესტიციო ბანკი (EIB)	2,441,551,400.00 ლარი	576,210,066.70 ლარი
აზიის განვითარების ბანკი (ADB)	2,169,336,125.00 ლარი	4,792,848.00 ლარი
მსოფლიო ბანკი (WB)	807,824,000.00 ლარი	217,998,600.00 ლარი
აზიის ინფრასტრუქტურის საინვესტიციო ბანკი (AIIB)	278,160,000.00 ლარი	–
ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD)	67,977,900.00 ლარი	236,335,200.00 ლარი
ევროკავშირი (EU)	103,479,760.00 ლარი	159,449,097.38 ლარი
ავსტრია	–	132,161,218.13 ლარი
იაპონია	95,697,000.00 ლარი	–

ცხრილი 5. უმსხვილესი დონორები ქვესექტორების მიხედვით (ეკონომიკური ზრდა)

2018 წელს სასოფლო-სამეურნეო სექტორის დახმარება შემცირდა, მაგრამ მაინც აჭარბებს 400,000 ლარს. ამ დახმარების გამწევი უმსხვილესი დონორები აშშ და მსოფლიო ბანკი არიან.

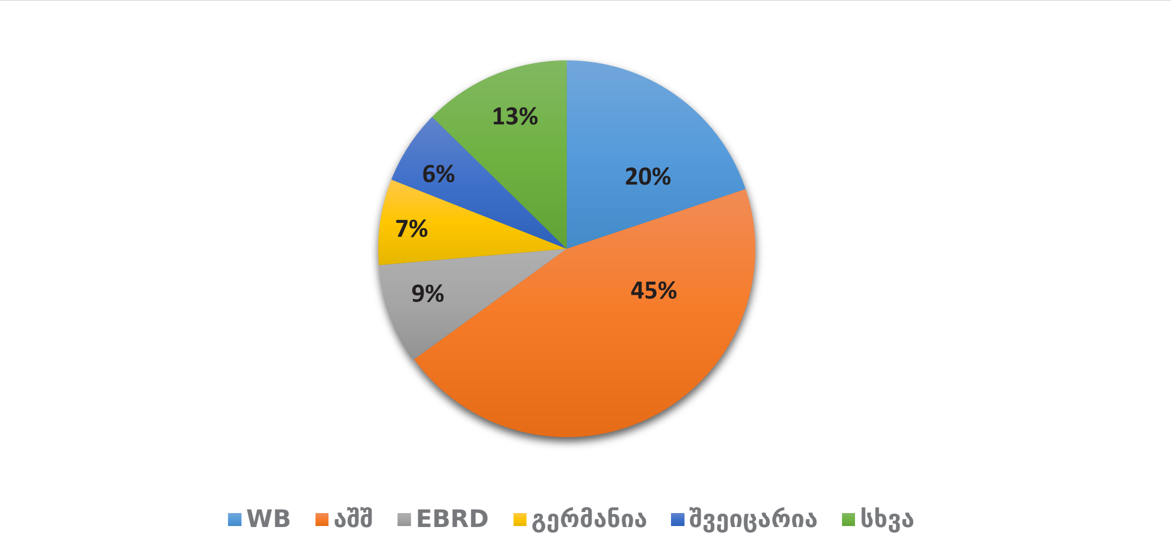

დიაგრამა 10. სოფლის მეურნეობის ქვესექტორში გაწეული დახმარების წილი დონორების მიხედვით

ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება

„ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების“ თემატურ ჯგუფში შედის ენერგეტიკის, წყლის მართვის, გარემოსა და ნარჩენების მართვის საკითხები. მთავრობის პოლიტიკა ენერგეტიკის სფეროში მიზნად ისახავს ენერგეტიკული უსაფრთხოების უზრუნველყოფას. ამ მიზნით საქართველოს მთავრობამ მოამზადა ენერგეტიკული განვითარების გრძელვადიანი გეგმა 2030 წლისთვის, რომელმაც ეროვნული ენერგეტიკული უსაფრთხოების ზრდასა და საზღვარგარეთიდან იმპორტირებული ენერგიის შემცირებას უნდა შეუწყოს ხელი[25]. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ჯერ ისევ არ გააჩნია ენერგოეფექტურობის პოლი-ტიკის ჩარჩო, დონორების ხელმძღვანელობითა და მთავრობასთან თანამშრომლობით, რამდენიმე ღონისძიება ჩატარდა და ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმაც შეიქმნა.

2018 წლის მაისში საქართველომ შეიმუშავა გარემოს დაცვის მესამე ეროვნული სამოქმედო პროგრამა, რომელიც გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სფეროში ქვეყნის უმთავრესი სტრატეგიული დოკუმენტია და ამ სექტორის გრძელვადიან პრიორიტეტებსა და გეგმებს განსაზღვრავს. ასოცირების შეთანხმების ფარგლებში საქართველო განაგრძობს ევროკავშირთან დაახლოების პროცესს გარემოსდაცვითი და კლიმატთან დაკავშირებული ღონისძიებების გატარებით. ამ მიმართულებით ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებულია ნარჩენების მართვის სექტორი. ეს სექტორი იღებს ადეკვატურ რესურსებს სფეროს გაფართოებისა და სერვისების მოდერნიზაციის კუთხით, ასევე ტექნიკურ დახმარებას მუნიციპალური გეგმების დანერგვისა და სტრატეგიების მომზადებისთვის, რათა შემოღებულ იქნას „მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულებისა და ნარჩენების გადამუშავების რეგულაციები“. გრძელდება წყალმომარაგებისა და წყალარინების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება[26].

2018 წლის 1 ივლისს ამოქმედდა გარემოსდაცვითი შეფასების ინსტრუმენტი. სტრატეგიული დოკუმენტების მომზადების პროცესში იგი საჭიროებს გარემოზე, ადამიანის ჯანმრთელობაზე, კულტურასა და მატერიალური მემკვიდრეობის ძეგლებზე ზემოქმედების ანალიზს 12 სფეროში. მთავრობა ასევე მუშაობს კლიმატის ცვლილების სფეროში ინსტიტუციური მექანიზმის შექმნაზე[27].

საგარეო დახმარება:

eAIMS-ის მონაცემთა ბაზის მიხედვით, „ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების“ თემატური ჯგუფი საერთაშორისო დონორების მიერ გაწეული დახმარების მეორე ყველაზე დიდი მიმღებია და მისი მთლიანი აქტიური/მიმდინარე დახმარება დაახლოებით 3.9 მილიარდ ლარს (მთლიანი დახმარების დაახლოებით 26%-ს) შეადგენს. დონორების დახმარება საქართველოს მთავრობის პრიორიტეტებთან შესაბამისობაშია, რაც ცხადად ჩანს მე-11 დიაგრამიდან. დახმარების უდიდესი წილი მოდის წყალმომარაგებისა და საკანალიზაციო სისტემებზე, რასაც ენერგეტიკისა და ელექტროენერგიის გამომუშავების, ნარჩენების გადამუშავებისა და გარემოს დაცვის სექტორები მოჰყვება.

---

[25] საქართველოს მთავრობის ანგარიში პარლამენტს – 2018 წლის სექტემბერი – 2019 წლის მარტი.

[26] ანგარიში ასოცირების შეთანხმების შესრულების შესახებ, 2019; ერთობლივი სამუშაო დოკუმენტი.

[27] საქართველოს მთავრობის ანგარიში პარლამენტს – 2018 წლის სექტემბერი – 2019 წლის მარტი.

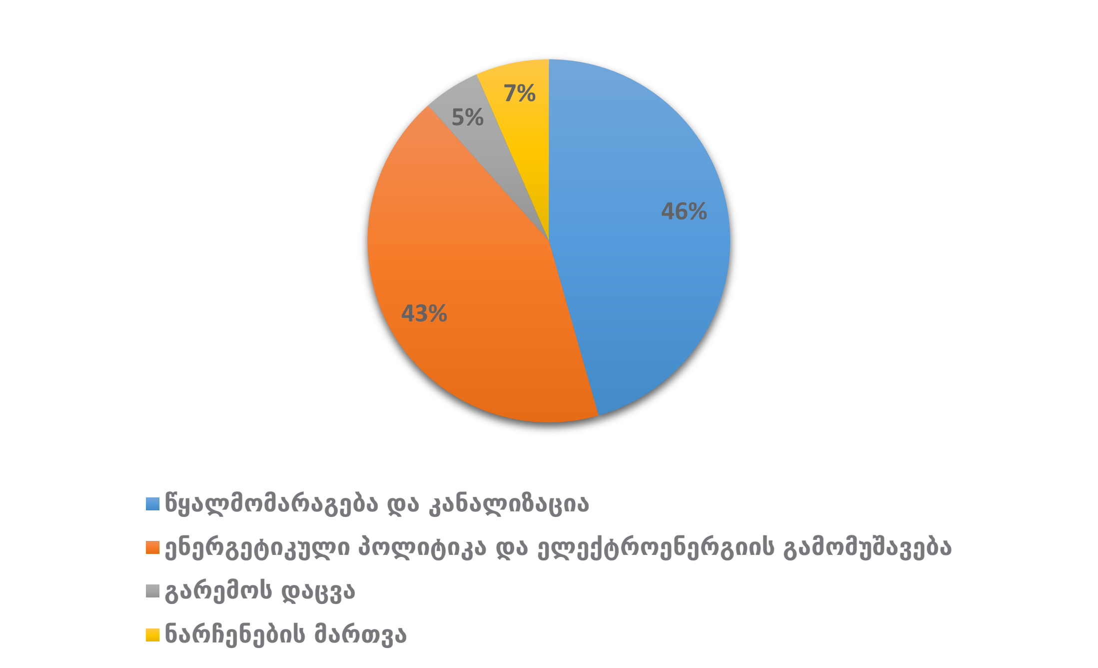

დიაგრამა 11. დახმარების წილი ქვესექტორების მიხედვით (ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება)

ამ თემატური ჯგუფის უმსხვილესი დონორები არიან: გერმანია (40%), აზიის განვითარების ბანკი (24%) და ევროპის საინვესტიციო ბანკი (15%). „ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების" თემატურ ჯგუფში განვითარების დახმარების უდიდესი წილი მოდის სესხებსა და საინვესტიციო პროექტებზე; თუმცა გარკვეული წილი ტექნიკურ დახმარებასა და გრანტებსაც უკავია.

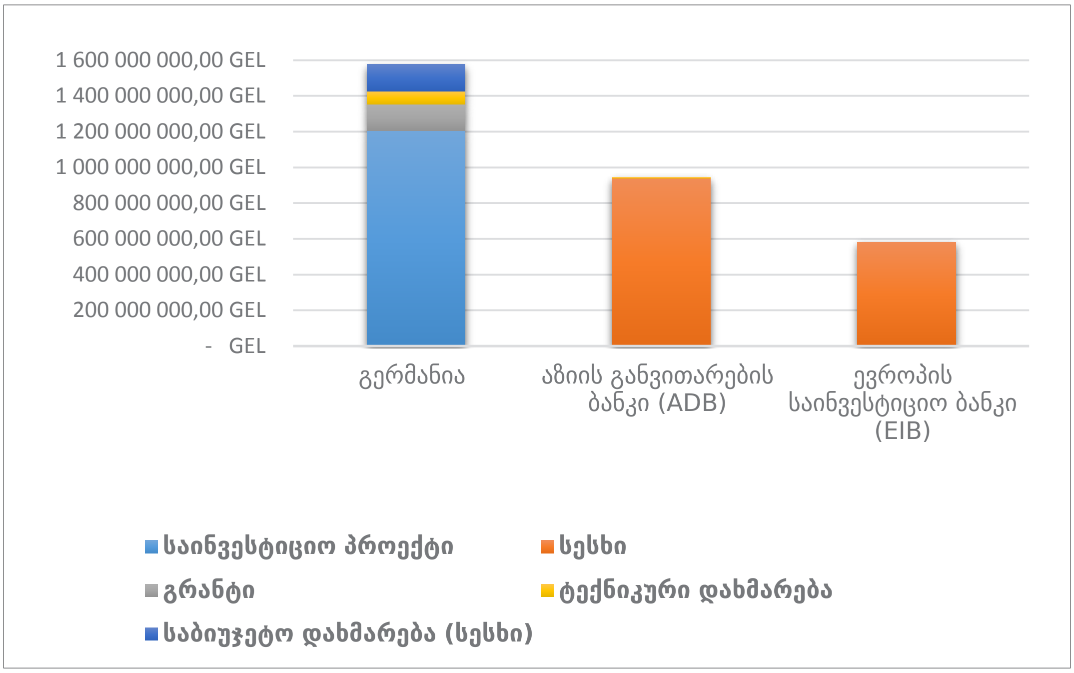

დიაგრამა 12. უმსხვილესი დონორები დახმარების მოცულობის მიხედვით

ამ თემატურ ჯგუფში დიდი ხანია ლიდერობს გერმანია, ახალი სამგორის სამხრეთ თაღის საბადოზე გაზის მიწისქვეშა საცავის მშენებლობის პროექტით. ამავდროულად, ADB-სა და EIB-დან მიღებული დახმარება შემცირდა.

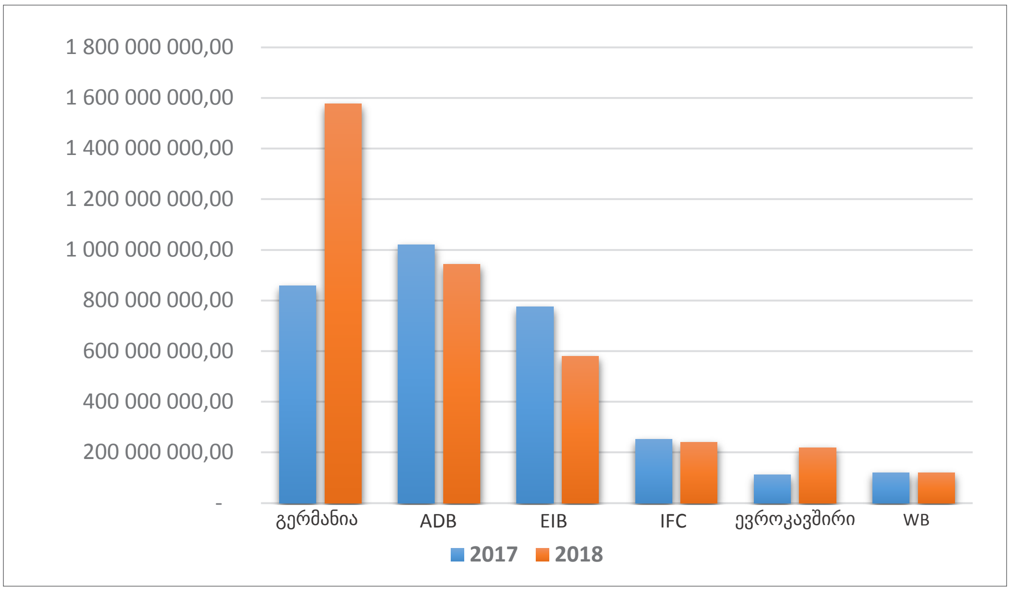

დიაგრამა 13. უმსხვილესი დონორები

სოციალური კეთილდღეობა და ადამიანური კაპიტალის განვითარება

ამ ანგარიშში გაერთიანებულია სოციალური კეთილდღეობისა და ადამიანური კაპიტალის განვითარების თემატური ჯგუფები. ადამიანური კაპიტალის განვითარების სფეროს შემადგენელი ნაწილია განათლების საკითხები, მაშინ, როცა ჯანდაცვის, დასაქმებისა და სოფლისა და ქალაქის განვითარების საკითხები სოციალური კეთილდღეობის სექტორს განეკუთვნება. ხარისხიანი და ხელმისაწვდომი განათლების მიწოდება ყველა დონეზე (ზოგადი, პროფესიული და უმაღლესი) მრავალი წელია საქართველოს მთავრობის პრიორიტეტს წარმოადგენს[28]. გარდა ამისა, 2017 წლის ბოლოს საქართველოს მთავრობამ შეიმუშავა განათლებისა და მეცნიერების ერთიანი სტრატეგია 2017-2020 წლებისთვის. ინკლუზიური განათლების სტრატეგიული დოკუმენტი და მისი სამოქმედო გეგმა 2018 წლის დასაწყისში დამტკიცდა[29].

მიუხედავად იმისა, რომ ზოგადი კლების ტენდენცია შეიმჩნევა, უმუშევრობის დონე საქართველოში კვლავაც მაღალია (2018 წელს 12.7%-ს აღწევდა, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ინფორმაციაზე დაყრდნობით). მოსახლეობის დაახლოებით 20% კვლავაც უკიდურეს სიღარიბეში ცხოვრობს[30]. 2018 წელს მოსახლეობის 11.9%-მა (თვიური საშუალო) მიიღო მიზნობრივი სოციალური დახმარება[31]; 97,127 **პირმა (თვიური საშუალო) კი ისარგებლა საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამით.**

2018 წლის 21 მარტს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო ახალი კანონი „შრომის უსაფრთხოების შესახებ", რომელიც დეტალურად აღწერს იმ საწარმოებს, რომელთა საქმიანობა დაკავშირებულია რისკებისა და საფრთხისშემცველ, მძიმე სამუშაოსთან.

---

[28] საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია, 2020.
[29] ანგარიში ასოცირების შეთანხმების შესრულების შესახებ, 2019; ერთობლივი სამუშაო დოკუმენტი,
[30] https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/192/tskhovrebis-done
[31] http://ssa.gov.ge/index.php?lang_id=&sec_id=1297

კანონი უკვე აძლევს საშუალებას შრომის ინსპექტორის სამსახურს გაფრთხილების გარეშე შეამოწმოს საწარმოები[32].

2018 წლის ბოლოს საქართველოს მთავრობამ დაასრულა ეროვნული საკვალიფიკაციო ჩარჩოს მომზადება. გარდა ამისა, 2018 წელს ასევე დასრულდა ტექნიკური და პროფესიული განათლების პროგრამების შემუშავების სამწლიანი პროცესი, რომლის შედეგადაც შეიქმნა მთლიანად კომპეტენციებზე დაფუძნებული მოდულარული პროფესიული განათლების პროგრამები. 2017-2018 წლებში კერძო სექტორის გაზრდილი ინტერესის გამო, გაიზარდა ორმხრივი პროგრამების რაოდენობა; საერთო ჯამში 23 პროგრამა ამოქმედდა სოფლის მეურნეობის, ტურიზმის, სარკინიგზო ტრანსპორტის, სამშენებლო და საინჟინრო სფეროებში. გაფართოვდა ტექნიკური და პროფესიული განათლების პროგრამების მიწოდების გეოგრაფიული არეალიც. 2018 წელის სექტემბერში ამოქმედდა ახალი კანონი პროფესიული განათლების შესახებ, რომლის მიზანიც არის:

(1) პროფესიული განათლების პროგრამების სისტემის მოქნილობისა და ხარისხის გაუმჯობესება;
(2) ზოგად, პროფესიულ და უმაღლეს განათლებას შორის ურთიერთკავშირის შექმნა/გაძლიერება;
(3) ზოგადი განათლების ინტეგრირება პროფესიული განათლების პროგრამებში;
(4) კრედიტების დაგროვება და გადატანა;
(5) ზრდასრულთა განათლების სისტემის განვითარება[33].

საგარეო დახმარება:

eAIMS-ის მონაცემთა ბაზის თანახმად, 2018 წელს სოციალური კეთილდღეობისა და ადამიანური კაპიტალის განვითარების სექტორში მთლიანმა დაფინანსებამ 1.4 მილიარდი ლარი შეადგინა (1.1. მილიარდი ლარი 2017 წელს) ანუ საქართველოსთვის გამოყოფილი მთლიანი საერთაშორისო დახმარების დაახლოებით 9.4%. ამ სექტორში უმსხვილესი დონორები არიან: ევროკავშირი, მსოფლიო ბანკი და აშშ. ამ დონორების მიერ ერთად გაწეული დახმარება ამ სექტორისთვის გაწეული მთლიანი დახმარების 76%-ია.

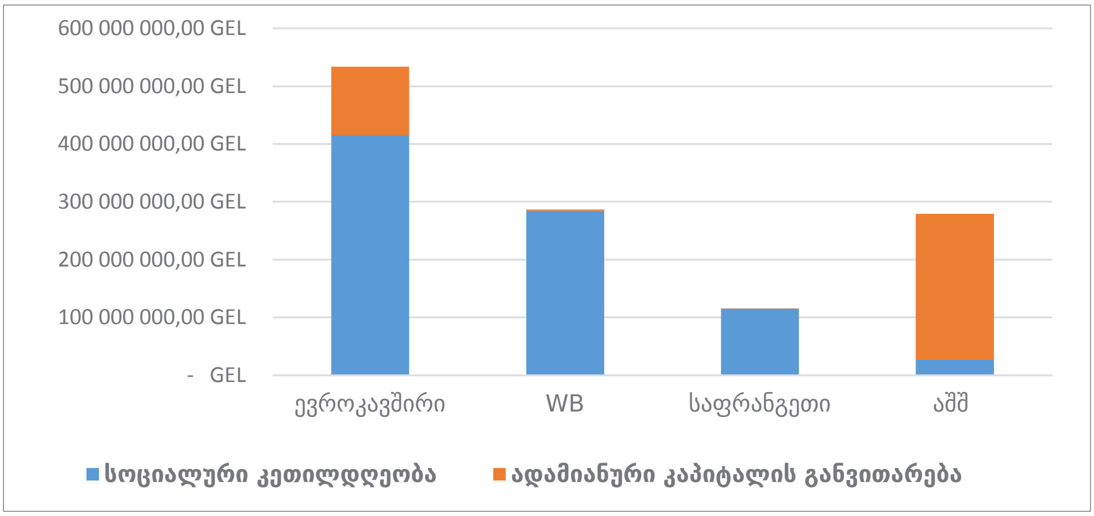

დიაგრამა 14. უმსხვილესი დახმარება მოცულობის მიხედვით (სოციალური კეთილდღეობა და ადამიანური კაპიტალის განვითარება)

[32] საქართველოს მთავრობის ანგარიში პარლამენტს – 2018 წლის სექტემბერი – 2019 წლის მარტი.
[33] http://mes.gov.ge/content.php?id=8806&lang=eng განათლებისა და მეცნიერების ერთიანი სტრატეგიის პროგრესის ანგარიში (2017-2021) – პროფესიული განათლება (2017-2018).

ორივე სფეროში დახმარების უდიდესი წილი სოფლებისა და ქალაქების განვითარების პროექტებზე, ასევე, სოციალურ მომსახურებასა და საშუალო და პროფესიულ განათლებაზე მოდის.

ქვესექტორი	ევროკავშირი	მსოფლიო ბანკი	აშშ	საფრანგეთი
სოფლის განვითარება	354,999,172.81	149,786,250.00	–	–
ურბანული განვითარება	–	135,044,700.00	–	–
სოციალური მომსახურება	–	–	–	111,312,500.00
საშუალო განათლება	–	–	135,068,400.00	–
პროფესიული განვითარება	92,787,459.25	–	28,832,667.22	–

ცხრილი 6. სოციალური კეთილდღეობისა და ადამიანური კაპიტალის განვითარების ქვესექტორები

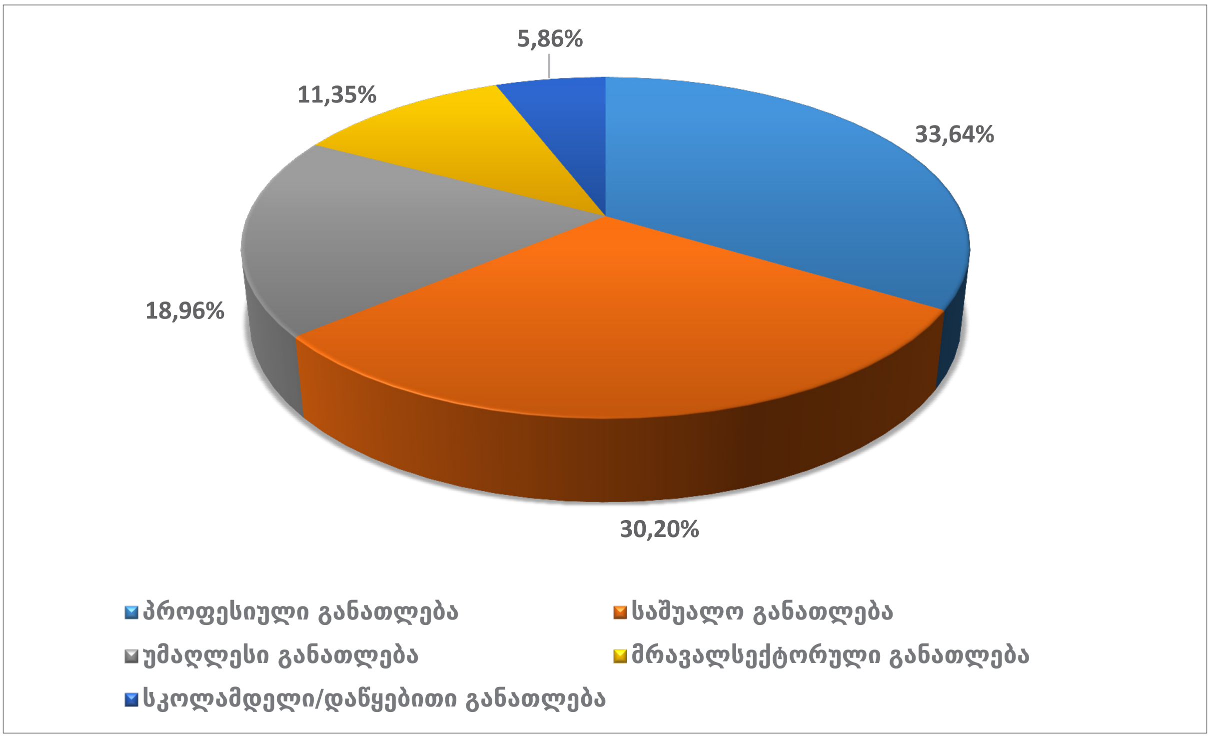

დიაგრამა 15. დახმარების წილი განათლების სექტორში

დემოკრატიული მმართველობა, კანონის უზენაესობა და მართლმსაჯულება

2018 წელს საკონსტიტუციო რეფორმის პროცესი 23 მარტს მიღებული ცვლილებების რატიფიცირებით დასრულდა. განახლებულ კონსტიტუციას დაემატა ახალი დებულებები გენდერული თანასწორობის, ანტიდისკრიმინაციული პოლიტიკისა და ბავშვთა უფლებების შესახებ.

გარდა ამისა, 2018 წელს, მცირე მთავრობის კონცეფციის შესაბამისად, სამინისტროების რაოდენობა შემცირდა 14-დან 11-მდე. 2018 წელს SIGMA-ს (მმართველობისა და მენეჯმენტის განვითარების მხარდაჭერის პროექტი) მიერ შესრულებულმა პოლიტიკის განვითარების საბაზისო შეფასებამ ცხადყო მომავალში პოლიტიკის დაგეგმვის, კოორდინაციის, მონიტორინგისა და ანგარიშგების აუცილებლობა. მთავრობამ დაამტკიცა საჯარო მმართველობის რეფორმის სამოქმედო გეგმა. საკანონმდებლო აქტები, რომლებიც შესაძლებელს ხდის საჯარო სამსახურის შესახებ კანონის მიღებას, 2016, 2017 და 2018 წლებში ამოქმედდა. კლასიფიკაციისა და ანაზღაურების ახალი სისტემები მოიცავს აბსოლუტურად ყველა საჯარო მოსამსახურეს; ამჟამად შეფასების ახლებური მიდგომა პილოტირების პროცესს გადის წამყვან სამინისტროებში და მალე ყველა უწყებაზე გავრცელდება.

საქართველო ინარჩუნებს მაღალ პოზიციას „საერთაშორისო გამჭვირვალობის ანტი-კორუფციულ ინდექსში“ (ქულა: 58/100, პოზიცია: 41/180)[34]. საქართველო არის ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის ანტიკორუფციული ქსელის წევრი (ACN). 2018 წლის ივნისში საქართველომ მოამზადა ანგარიში მონიტორინგის მე-4 რაუნდით გათვალისწინებული რეკომენდაციების დანერგვის შესახებ, რომელშიც აღინიშნა, რომ 22-დან 18 რეკომენდაციის შესრულება წარმატებით მიმდინარეობს.

საკანონმდებლო რეფორმის მე-4 ტალღა სასამართლო რეფორმის საპარლამენტო პლატფორმის დაარსებასთან ერთად დაიწყო. 2018 წლის დასაწყისში, ამ პლატფორმის მუშაობის შედეგად, შემუშავდა ცვლილებები, რომლებიც ითვალისწინებს დიდი რაოდენობით დაგროვილი მცირე სესხების შესახებ აღძრული დავების პრობლემის მოგვარებას გამარტივებული პროცედურების მეშვეობით. 2018 წლის ივლისში შემუშავდა და საერთო სასამართლოების შესახებ კანონში განისაზღვრა საფუძველი მოსამართლეთა დისციპლინური გადაცდომებისთვის; კანონპროექტი დასამტკიცებლად გადაგზავნილია პარლამენტში. რეფორმირების პროცესს გადის ასევე იუსტიციის უმაღლესი სკოლა და იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ შემუშავებული შრომის რეგულაციები[35].

რაც შეეხება სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების საკითხს, ბერტელსმანის ტრანსფორმაციის 2018 წლის ინდექსში (the Bertelsmann Stiftung’s Transformation Index) აღნიშნულია, რომ გაწევრიანებასთან დაკავშირებული საკითხებისა და გრანტებზე დამოკიდებულების გამო, საქართველოში სამოქალაქო საზოგადოება ჯერ კიდევ სუსტად არის წარმოდგენილი, თუმცა ის მაინც ახერხებს გადამწყვეტი როლის შესრულებას ქვეყნის პოლიტიკის შექმნის პროცესისა და მთავრობის საქმიანობის ზედამხედველობის კუთხით[36].

[34] https://www.transparency.org/cpi2018

[35] ანგარიში ასოცირების შეთანხმების შესრულების შესახებ, 2019; ერთობლივი სამუშაო დოკუმენტი.

[36] https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/geo

საგარეო დახმარება:

eAIMS მონაცემთა ბაზის მიხედვით, „დემოკრატიული მმართველობისა“ და „კანონის უზენაესობისა და მართლმსაჯულების“ თემატურმა ჯგუფმა დახმარების სახით მიიღო დაახლოებით 1 მილიარდი ლარი ანუ საქართველოსთვის გამოყოფილი მთლიანი დახმარების 6.6%. ამ სექტორების უმსხვილესი დონორები არიან: ევროკავშირი, აშშ და შვედეთი. მათ მიერ გაწეული დახმარება შეადგენს მთლიანი დახმარების 82%-ს.

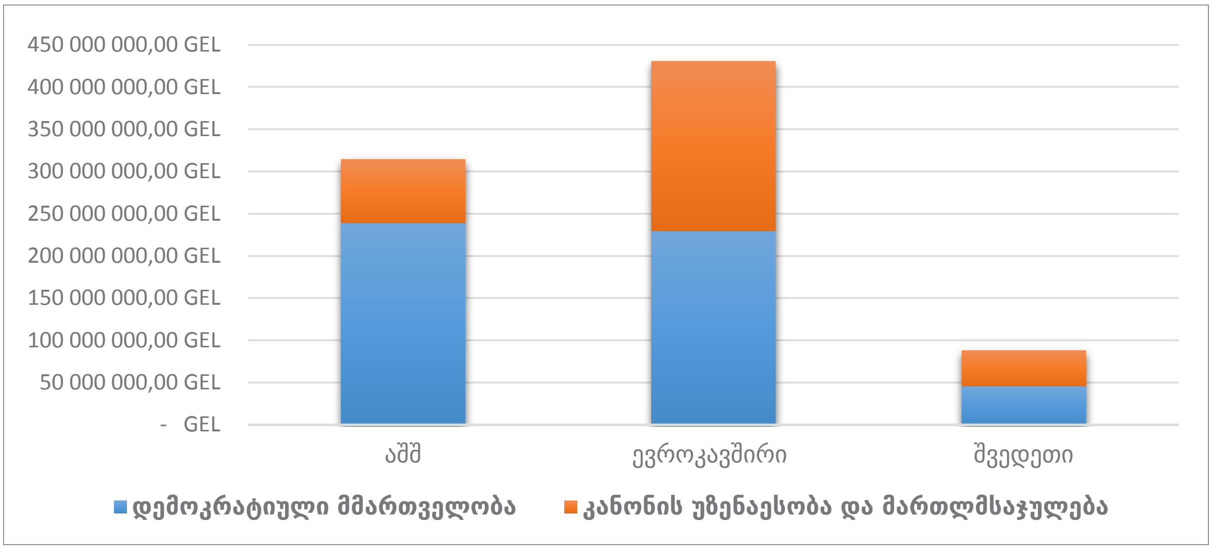

დიაგრამა 16. უმსხვილესი დონორები დახმარების მოცულობის მიხედვით

ამ თემატურ ჯგუფებში დახმარება გრანტების, ტექნიკური დახმარებისა და საბიუჯეტო დახმარების სახით განხორციელდა. სამი უმსხვილესი ქვესექტორი, რომლებზეც დახმარების ყველაზე დიდი წილი მოდის, არის: საჯარო მმართველობა, კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა და საჯარო ფინანსების მართვა. მათ მოჰყვება სამოქალაქო საზოგადოებისა და მართლმსაჯულების სფეროების მხარდაჭერა (იხ. მე-7 ცხრილი).

ქვესექტორები	აშშ	ევროკავშირი	შვედეთი
საჯარო მმართველობა, კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა, საჯარო ფინანსების მართვა	49,603,059.35	140,623,817.16	6,738,500.00
სამოქალაქო საზოგადოების მხარდაჭერა	109,477,005.43	31,278,528.09	19,145,040.00
კონფლიქტების პრევენცია	79,918,320.50	38,695,529.71	–
საკანონმდებლო და მართლმსაჯულების სფეროს განვითარება	53,453,490.54	155,699,317.90	–

ცხრილი 7. დახმარება ქვესექტორების მიხედვით (დემოკრატიული მმართველობა და კანონის უზენაესობა)

სხვა დახმარების ნაკადები

დახმარების კატეგორიები, რომლებიც არ ჯდება ანგარიშში განხილული ექვსი თემატური ჯგუფის ჩარჩოებში, მოქცეულია ჯგუფში „სხვა დახმარების ნაკადების“ სახელით. სხვა დახმარების ნაკადები განსაზღვრულია ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) ქვესექტორებში (იხ. ცხრილი 8). ამ სექტორისთვის გამოყოფილი მთლიანი დახმარება დაახლოებით 209 მილიონი ლარია, რაც მთლიანი საგარეო დახმარების დაახლოებით 1.4%-ია. ამ დახმარების 80% ანუ 166 მილიონ ლარზე მეტი მოდის მრავალსექტორულ დახმარებაზე. აღნიშვნის ღირსია ისიც, რომ ისეთი დონორები, როგორიცაა ბულგარეთი, ლატვია, ლიეტუვა, ნორვეგია, სლოვაკეთი, შვედეთი და თურქეთი, თანამშრომლობენ პროექტში „ბავშვთა სექსუალური ექსპლუატაციისა და სექსუალური ძალადობის საპასუხოდ, ფაზა I“, რომელსაც საქართველოში ევროპის საბჭო ახორციელებს.

დონორი	მრავალსექტორული დახმარება	შემწეობები და საგანგებო მდგომარეობები	ჯამი
მსოფლიო ბანკი	123,755,000.00	-	123,755,000.00
ევროკავშირი (EU)	3,158,969.36	39,433,110.00	42,592,079.36
გერმანია	22,159,998.60	-	22,159,998.60
ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD)	13,768,560.00	-	13,768,560.00
ამერიკის შეერთებული შტატები	1,670,140.00	1,605,800.00	3,275,940.00
ლტოლვილთა საკითხებში გაეროს უმაღლესი კომისარიატი (UNHCR)	1,298,280.00	-	1,298,280.00
ავსტრია	-	924,980.89	924,980.89
პოლონეთი	-	808,740.69	808,740.69
იაპონია	214,572.80	241,353.86	455,926.66
ბულგარეთი	62,775.00	-	62,775.00
ლატვია	62,775.00	-	62,775.00
ლიეტუვა	62,775.00	-	62,775.00
ნორვეგია	62,775.00	-	62,775.00
შვედეთი	62,775.00	-	62,775.00
თურქეთი	62,775.00	-	62,775.00
სლოვაკეთი	41,850.00	-	41,850.00
ჯამი	**166,444,020.76**	**43,013,985.44**	**209,458,006.20**

ცხრილი 8. დახმარება „სხვა დახმარების ნაკადების“ სექტორში

თავი 3. 2015-2018 წლების შედარება

საქართველოსთვის გამოყოფილი საგარეო დახმარება სტაბილურად იზრდებოდა 2015-2018 წლებში. მე-17 დიაგრამაზე ჩანს, რომ ეს ზრდა განსაკუთრებით შესამჩნევია 2016 წელს, რაც განპირობებული იყო მრავალმხრივი დახმარების ზრდით. 2017 და 2018 წლებში დახმარება სტაბილურად იზრდებოდა.

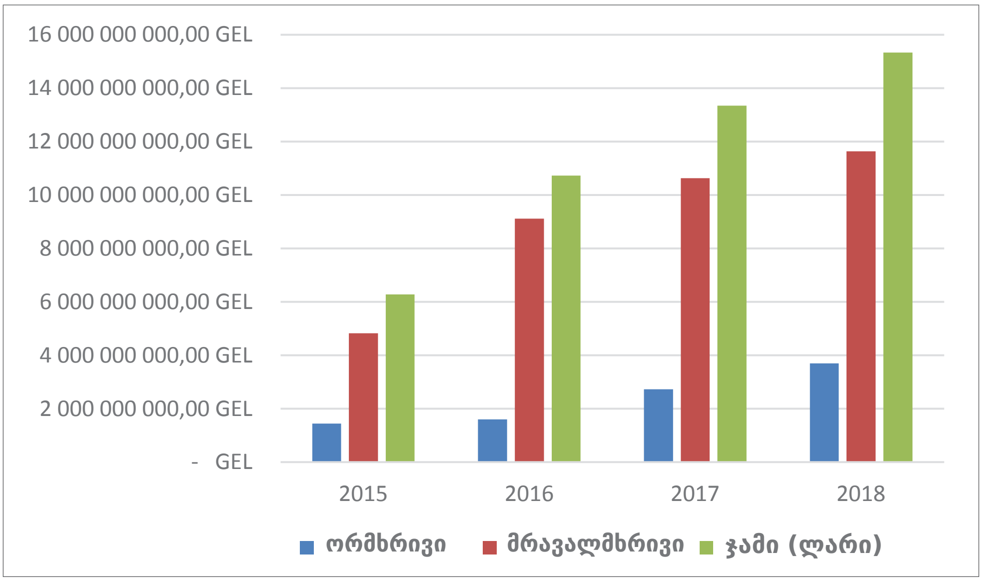

დიაგრამა 17. განვითარების ოფიციალური დახმარება 2015-2018 წლებში[37]

შემდგომი ანალიზი გვიჩვენებს, რომ მრავალმხრივი დახმარების ზრდა ევროპის საინვესტიციო ბანკის (EIB) მიერ – 2017 და 2018 წელს, ხოლო აზიის განვითარების ბანკის მიერ (ADB)2018 წელს გამოყოფილი დახმარების შესამჩნევი ზრდით იყო განპირობებული. მსოფლიო ბანკის მიერ გამოყოფილი დახმარება მცირედაა გაზრდილი, ხოლო ევროკავშირის დახმარებამ 50%-ით მოიმატა.

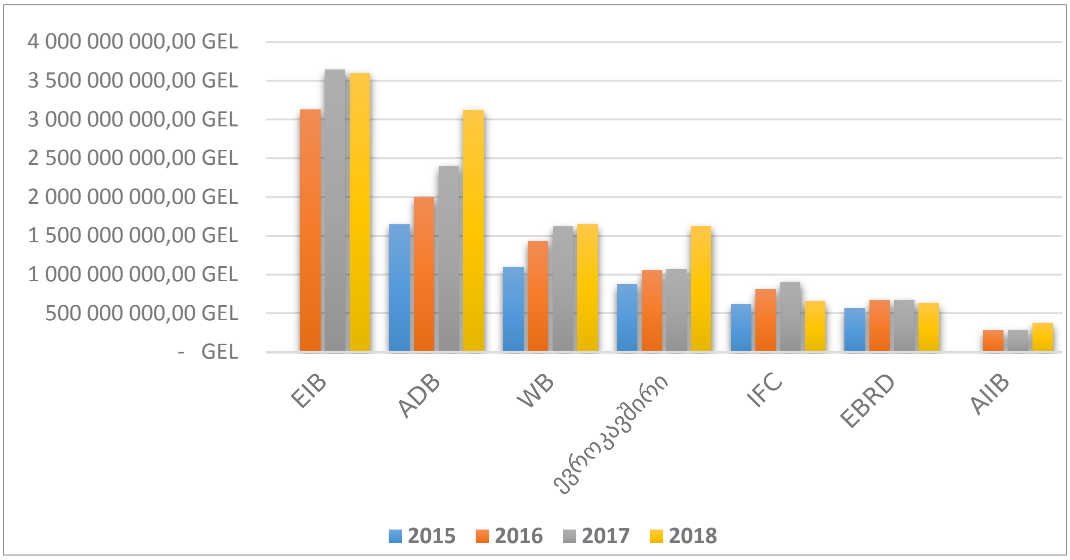

დიაგრამა 18. მრავალმხრივი დახმარების გამწევი უმსხვილესი დონორები მოცულობის მიხედვით (2015-2018)

[37] კუმულაციური დახმარება 2015, 2016, 2017 და 2018 წლებში.

გერმანია, აშშ და საფრანგეთი ორმხრივი დახმარების გამწევ დონორთა შორის ლიდერები არიან. აღნიშვნის ღირსია, რომ გერმანიის მიერ გაწეული დახმარება 2017 წელს 52%-ით გაიზარდა, 2018 წელს კი – 38%-ით. ამ შემთხვევაში, დახმარების ზრდა უმეტესწილად „ენერგეტიკის პოლიტიკისა და ელექტროენერგიის განაწილების“ სფეროში დაწყებული საინვესტიციო პროექტებითაა განპირობებული. ხოლო საფრანგეთის მიერ გაწეული დახმარების ზრდის მიზეზი 2017 და 2018 წლებში საბიუჯეტო დახმარების მიზნით გამოყოფილი სესხებია.

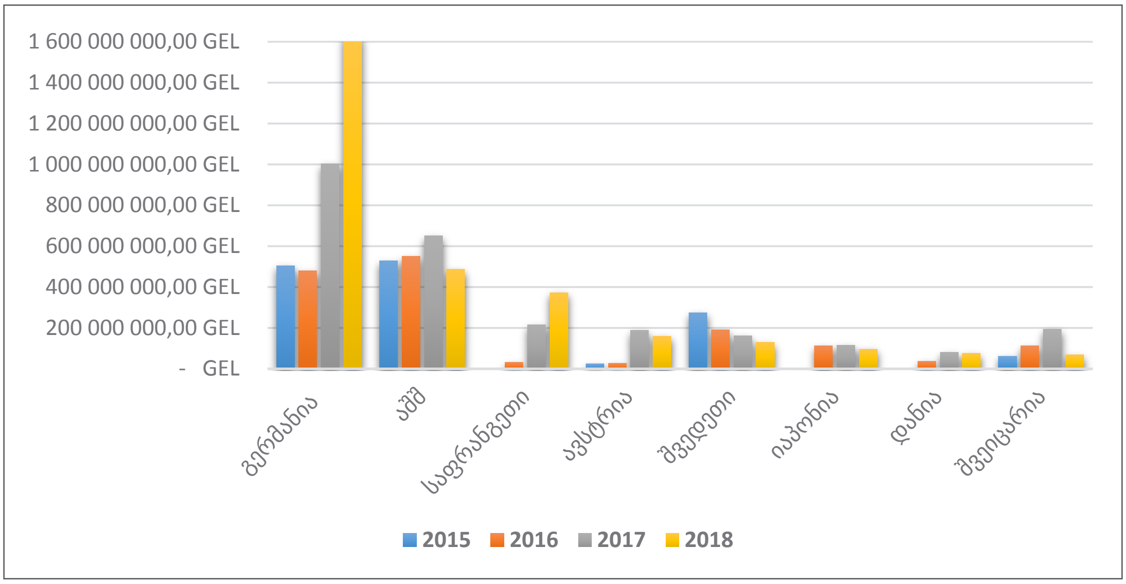

დიაგრამა 19. უმსხვილესი ორმხრივი დონორები მოცულობის მიხედვით (2015-2018 წლებში)

გერმანიის მიერ გაწეული დახმარების ზრდა იმდენად შესამჩნევია, რომ ამჟამად იგი საქართველოსთვის დახმარების გამწევ უმსხვილეს დონორთა პირველ ხუთეულში მოექცა.

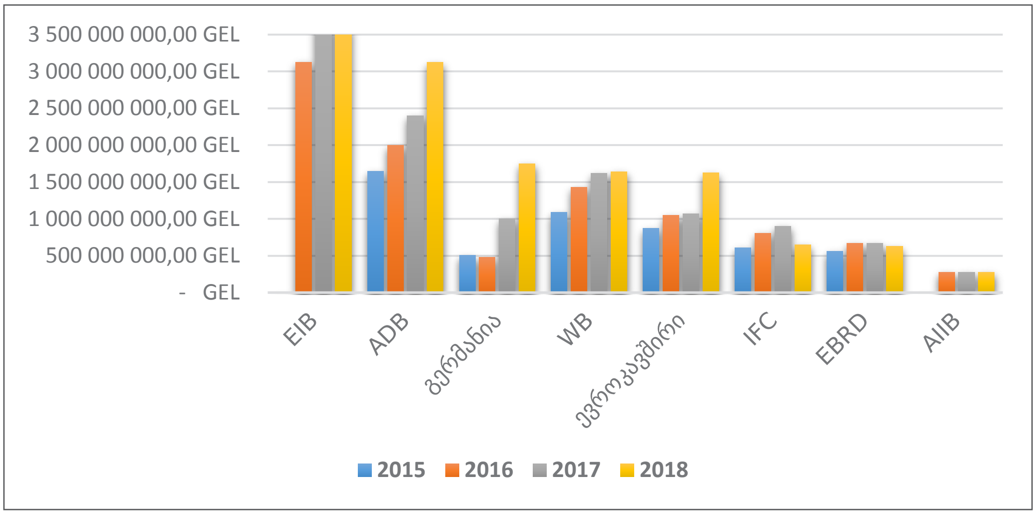

დიაგრამა 20. ხუთი უმსხვილესი დონორის მიერ გაწეული დახმარება (2018 წლის მდგომარეობით)

რაც შეეხება დახმარების ტიპებს, არსებობს რამდენიმე ტიპის ორმხრივი დახმარების გამწევი დონორი, რომელიც მთელ თავის დახმარებას გრანტებისა და/ან ტექნიკური დახმარების სახით ახორციელებს (იხ. ცხრილი 9).

დონორი	2015	2016	2017	2018
შვეიცარია	61.810.367,18	113.396.497,56	193.875.792,85	96,674,758.10
დანია	-	36.311.990,00	80.844.040,00	76,648,420.00
გაერთიანებული სამეფო	-	-	37.159.884,05	46,334,102.37
ჩეხეთის რესპუბლიკა[38]	4.237.839,50	7.841.489,28	26.111.194,40	13,412,238.97
პოლონეთი	-	1.819.434,98	5.429.645,04	4,030,355.72
ესტონეთი	1.180.315,28	2.441.499,76	2.565.494,48	6,252,903.87
სლოვაკეთი	-	531.642,09	927.655,70	211,460.70
ბულგარეთი	-	597.273,58	906.757,06	1,020,494.26
ლიეტუვა	-	169.666,01	169.666,01	245,025.00
ლატვია	-	-	-	202,089.00

ცხრილი 9. ორმხრივი დონორები, რომლებიც დახმარებას მხოლოდ გრანტების ან ტექნიკური დახმარების სახით ახორციელებენ

როგორც 21-ე დიაგრამიდან ჩანს, ბოლო სამი წლის განმავლობაში განსაკუთრებით გაიზარდა სესხებისა და საინვესტიციო პროექტების წილი, რაც შესაბამისობაშია საქართველოს მთავრობის პრიორიტეტებთან, რომელთა მიხედვით, ინვესტიციები უნდა განხორციელდეს გზების მშენებლობის, ინფრასტრუქტურისა და წყალმომარაგების სისტემების განვითარების მიმართულებით.

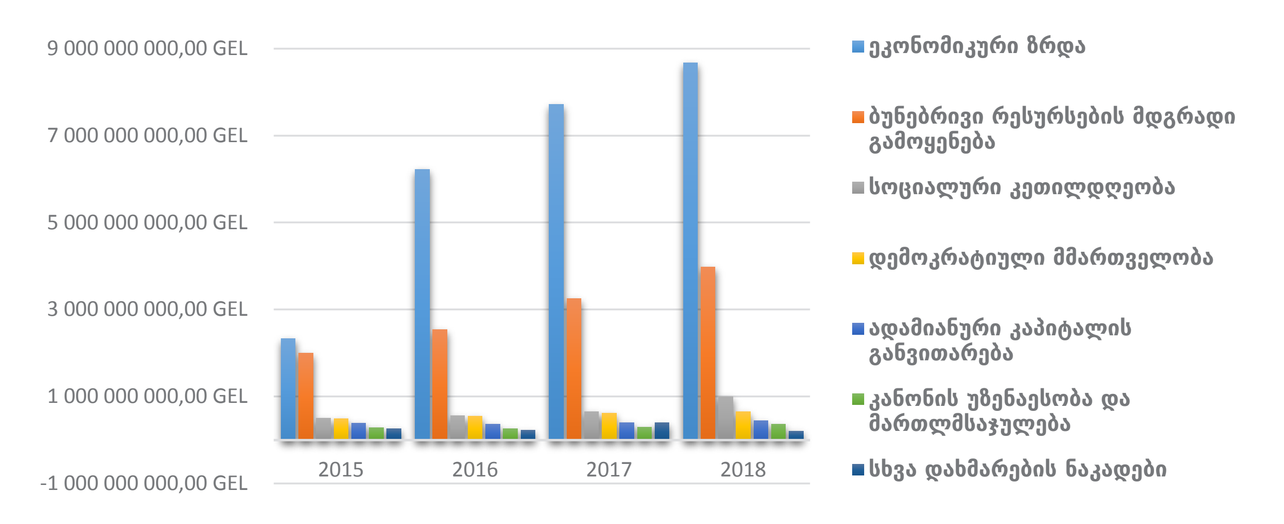

დიაგრამა 21. დახმარების ტიპები (2015-2018 წლებში)

[38] ჩეხეთის რესპუბლიკის მიერ საქართველოსთვის გაწეული მრავალმხრივი დახმარების დამატებითი მონაცემების თანახმად, 2018 წლისთვის გამოყოფილი მთლიანი დახმარების მოცულობა 15,225,025.90 ლარია.

მსგავსი ტენდენცია იკვეთება დახმარების თემატური ჯგუფების შედარების დროსაც. მაგალითად, „ეკონომიკური ზრდისა“ და „ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების“ თემატური ჯგუფების შედარებისას, ბოლო სამი წლის განმავლობაში მრავალმხრივი დონორების მხრიდან საგრძნობლად გაიზარდა დახმარება ინფრასტრუქტურის მოწყობისა და ენერგეტიკული სფეროს გაუმჯობესებისთვის. დახმარება გაიზარდა სოციალური კეთილდღეობისა და კანონის უზენაესობისა და მართლმსაჯულების სფეროებში, ხოლო დემოკრატიული მმართველობისა და ადამიანური კაპიტალის განვითარების სექტორებში იმავე დონეზე დარჩა.

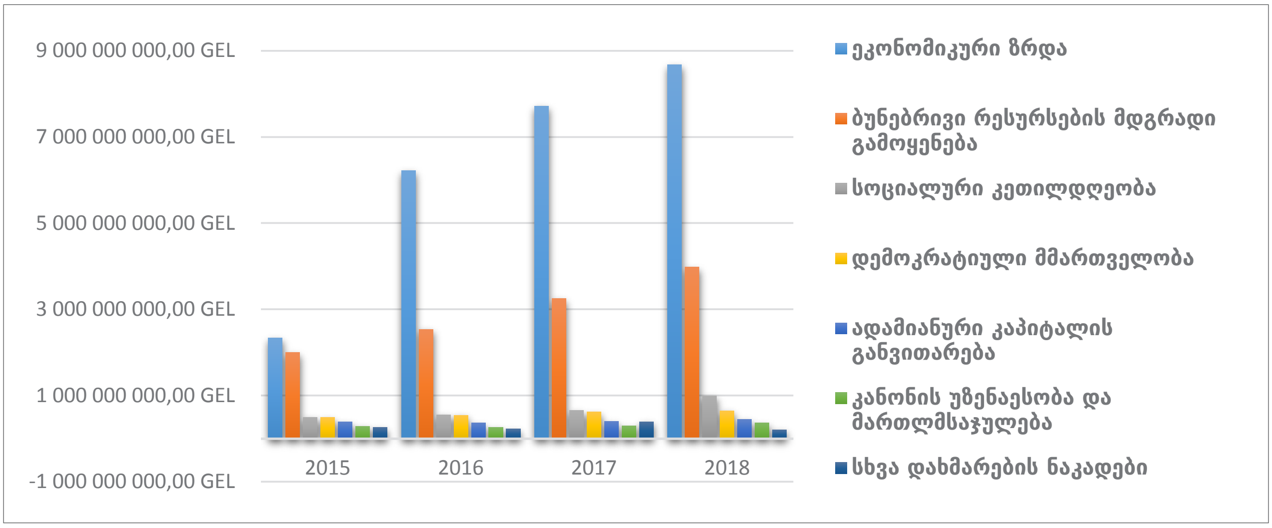

დიაგრამა 22. დახმარება თემატური ჯგუფების მიხედვით 2015-2018 წლებში

დანართები

დანართი 1
საქართველოს მთავრობის თემატური სფეროები და OECD სექტორები

საქართველოს მთავრობის სტრატეგიული სექტორები	**OECD სექტორი**	**OECD ქვესექტორი**
კანონის უზენაესობა და მართლმსაჯულება		
	მთავრობა და სამოქალაქო საზოგადოება	
		კანონმდებლობა და პოლიტიკური პარტიები
		სამართლებრივი და სასამართლო განვითარება
		ადამიანის უფლებები
		ქალთა თანასწორობის ორგანიზაციები და ინსტიტუტები
დემოკრატიული მმართველობა		
	მთავრობა და სამოქალაქო საზოგადოება	
		საჯარო ფინანსების მართვა
		ანტიკორუფციული ორგანიზაციები და ინსტიტუტები
		არჩევნები
		დეცენტრალიზაცია და ადგილობრივი მმართველობის მხარდაჭერა
		დემოკრატიული ჩართულობა და სამოქალაქო საზოგადოება
		საჯარო სექტორის პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		მედია და ინფორმაციის გავრცელების თავისუფლება
	კონფლიქტების პრევენცია და დარეგულირება, მშვიდობა და უსაფრთხოება	
		უსაფრთხოების სისტემის მართვა და რეფორმა
		სამოქალაქო მშვიდობის მშენებლობა, კონფლიქტების პრევენცია და გადაჭრა
		რეინტეგრაცია და SALW კონტროლი
		სახმელეთო ნაღმებისა და ომის შემდეგ დარჩენილი ფეთქებადი ნივთიერებების ამოღება
		საერთაშორისო სამშვიდობო ოპერაციებში მონაწილეობა
		ბავშვი ჯარისკაცები (პრევენცია და დემობილიზაცია)
ეკონომიკური განვითარება		
	ტრანსპორტი და ლოჯისტიკა	
		სატრანსპორტო პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		საგზაო ტრანსპორტი

საქართველოს მთავრობის სტრატეგიული სექტორები	OECD სექტორი	OECD ქვესექტორი
		სარკინიგზო ტრანსპორტი
		წყლის ტრანსპორტი
		საჰაერო ტრანსპორტი
		ლოჯისტიკა
		განათლება და ტრენინგი ტრანსპორტისა და ლოჯისტიკის საკითხებში
	კომუნიკაცია	
		საკომუნიკაციო პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		ტელეკომუნიკაციები
		რადიო/სატელევიზიო/ბეჭდური მედია
		საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიები (ICT)
	საბანკო და საფინანსო მომსახურება	
		საფინანსო პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		საფინანსო ინსტიტუტები
		ფორმალური სექტორის ფინანსური შუამავლები
		არაფორმალური/ნახევრად ფორმალური ფინანსური შუამავლები
		განათლება/ტრენინგები და ფინანსური მომსახურება
	ბიზნესი და სხვა მომსახურება	
		ბიზნესის მხარდამჭერი მომსახურება და ინსტიტუტები
		პრივატიზაცია
	მრეწველობა	
		სამრეწველო პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		მრეწველობის განვითარება
		მცირე და საშუალო ზომის საწარმოების განვითარება
		კოტეჯების წარმოება და ხელოსნობა
		აგრომრეწველობა
		სატყეო მრეწველობა
		ქსოვილები, ტყავი და მათი შემცვლელები
		ქიმიკატები
		სასუქების ქარხანა
		ცემენტი/კირი/თაბაშირი
		ენერგიის წარმოება

საქართველოს მთავრობის სტრატეგიული სექტორები	OECD სექტორი	OECD ქვესექტორი
		ფარმაცევტული წარმოება
		საბაზისო მეტალურგიული წარმოება
		ფერადი ლითონების წარმოება
		ინჟინერია
		სატრანსპორტო აღჭურვილობის წარმოება
		ტექნოლოგიური კვლევები და განვითარება
	მშენებლობა	
		სამშენებლო პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
	სავაჭრო პოლიტიკა და რეგულაციები და ვაჭრობასთან დაკავშირებული რეგულირება	
		სავაჭრო პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		ვაჭრობის ხელშეწყობა
		რეგიონული სავაჭრო შეთანხმებები (RTAs)
		მრავალმხრივი სავაჭრო მოლაპარაკებები
		ვაჭრობასთან დაკავშირებული ცვლილებები
		განათლება ვაჭრობის სფეროში/სწავლება(გადამზადება)
	ტურიზმი	
		ტურიზმის პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
	სოფლის მეურნეობა	
		სოფლის მეურნეობის პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		სოფლის მეურნეობის განვითარება
		სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების რესურსები
		სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების წყლის რესურსები
		სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ხარჯები
		საკვები პროდუქტების/მოსავლის წარმოება
		სამეწარმეო მოსავალი/საექსპორტო მოსავალი
		მსხვილფეხა საქონელი
		აგრარული რეფორმა
		სოფლის მეურნეობის ალტერნატიული განვითარება
		სოფლის მეურნეობის გაფართოება
		განათლება/სწავლება სოფლის მეურნეობის სფეროში
		სოფლის მეურნეობის კვლევები

საქართველოს მთავრობის სტრატეგიული სექტორები	OECD სექტორი	OECD ქვესექტორი
		სასოფლო-სამეურნეო მომსახურებები
		მცენარეებისა და მოსავლის აღების შემდგომი დაცვა და მავნებლების გავრცელების მონიტორინგი
		სოფლის მეურნეობის ფინანსური მომსახურება
		სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივები
ადამიანური კაპიტალის განვითარება		
	განათლება	
		განათლების პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		საგანმანათლებლო დაწესებულებები და გადამზადება
		მასწავლებელთა გადამზადება
		საგანმანათლებლო კვლევები
	საბაზისო განათლება	
		დაწყებითი განათლება
		საბაზისო სასიცოცხლო უნარები მოზარდებსა და ზრდასრულებში
		სკოლამდელი განათლება
	უმაღლესი განათლება	
		უმაღლესი განათლება
		გადამზადება ტექნიკურ და მენეჯერულ უნარებში
		მრავალსექტორული განათლება/გადამზადება
		კვლევა/სამეცნიერო დაწესებულებები
	საშუალო განათლება	
		საშუალო განათლება
		პროფესიული გადამზადება
სოციალური კეთილდღეობა		
	ჯანმრთელობა	
		ჯანდაცვის პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		სამედიცინო სწავლება/გადამზადება
		სამედიცინო კვლევები
		სამედიცინო მომსახურება
	საბაზისო ჯანდაცვა	
		საბაზისო ჯანდაცვა
		საბაზისო ჯანდაცვის ინფრასტრუქტურა

საქართველოს მთავრობის სტრატეგიული სექტორები	OECD სექტორი	OECD ქვესექტორი
		საბაზისო ნუტრიცია
		ინფექციურ დაავადებათა კონტროლი
		განათლება ჯანდაცვის სფეროში
		მალარიის გავრცელების კონტროლი
		ტუბერკულოზის გავრცელების კონტროლი
		ჯანდაცვის სფეროს პერსონალის განვითარება
	მოსახლეობის პოლიტიკა / პროგრამები და რეპროდუქციული ჯანმრთელობა	
		მოსახლეობის პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		რეპროდუქციული ჯანდაცვა
		ოჯახის დაგეგმვა
		სგგ დაავადებათა კონტროლი, მათ შორის, აივ/შიდსი
		პერსონალის განვითარება მოსახლეობისა და რეპროდუქციული ჯანმრთელობისთვის
	სხვა სოციალური ინფრასტრუქტურა და მომსახურებები	
		სოციალური/საყოფაცხოვრებო მომსახურება
		დასაქმების პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		საბინაო პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		ხელმისაწვდომი საცხოვრებელი
		მრავალსექტორული დახმარება საბაზისო სოციალური მომსახურებისთვის
		კულტურა და რეკრეაცია
		სტატისტიკური უნარების/შესაძლებლობების განვითარება
		ნარკოტიკების კონტროლი
		აივ/შიდსის სოციალური ზეგავლენის შემსუბუქება
	სხვა სექტორები	
		მრავალსექტორული დახმარება
		ურბანული განვითარება და მართვა
		სოფლის განვითარება
		არასასოფლო-სამეურნეო ალტერნატიული განვითარება
ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება		
	ენერგიის გამომუშავება და მიწოდება	
		ენერგეტიკული პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		ელექტროენერგიის გამომუშავება/არაგანახლებადი წყაროები

საქართველოს მთავრობის სტრატეგიული სექტორები	OECD სექტორი	OECD ქვესექტორი
		ელექტროენერგიის გამომუშავება/განახლებადი წყაროები
		ელექტროენერგიის გადაცემა/განაწილება
		გაზის განაწილება
		ნავთობზე მომუშავე ქარხნები
		გაზზე მომუშავე ელექტროსადგურები
		ქვანახშირზე მომუშავე ელექტროსადგურები
		ატომური ელექტროსადგურები
		ჰიდროელექტროსადგურები
		გეოთერმული ენერგია
		მზის ენერგია
		ქარის ენერგია
		ოკეანის ენერგია
		ბიომასა
		განათლება ენერგეტიკის სფეროში/გადამზადება
		კვლევები ენერგეტიკის სფეროში
	წყალმომარაგება და საკანალიზაციო სისტემები	
		წყლის სექტორის პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		წყლის რესურსების კონსერვაცია (მათ შორის, მონაცემთა შეგროვება)
		წყალმომარაგება და საკანალიზაციო სისტემა – დიდი სისტემები
		წყალმომარაგება – დიდი სისტემები
		საკანალიზაციო სისტემა – დიდი სისტემები
		სასმელი წყლის მიწოდება და მარტივი საკანალიზაციო სისტემა
		სასმელი წყლის მიწოდების მარტივი სისტემა
		მარტივი საკანალიზაციო სისტემა
		მდინარეთა აუზების კონტროლი
		წყლის მართვა/მოხმარება
		განათლება და გადამზადება წყალმომარაგებისა და საკანალიზაციო სისტემების სფეროში
	სატყეო მეურნეობა	
		სატყეო პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		სატყეო სფეროს განვითარება

საქართველოს მთავრობის სტრატეგიული სექტორები	OECD სექტორი	OECD ქვესექტორი
		საწვავი შეშა/ქვანახშირი
		განათლება/გადამზადება სატყეო სფეროში
		კვლევები სატყეო სფეროში
		სატყეო მომსახურება
	თევზჭერა	
		თევზჭერის პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		თევზჭერის განვითარება
		განათლება/გადამზადება თევზჭერის სფეროში
		კვლევები თევზჭერის სფეროში
		მომსახურება თევზჭერის სფეროში
	ბუნებრივი რესურსები და სამთო მრეწველობა	
		სასარგებლო წიაღისეულის/ სამთო მრეწველობის პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვება და გამოკვლევა/ათვისება
		ქვანახშირი
		ნავთობი და გაზი
		შავი ლითონები
		ფერადი ლითონები
		ძვირფასი ლითონები/მასალები
		სამრეწველო წიაღისეული
		მინერალური სასუქები
		ჰიდრომინერალური სასარგებლო წიაღისეული
	გარემოს დაცვა (ზოგადი)	
		გარემოსდაცვითი პოლიტიკა და ადმინისტრაციული მართვა
		ბიოსფეროს დაცვა
		ბიომრავალფეროვნება
		ობიექტების დაცვა/შენარჩუნება
		წყალდიდობების პრევენცია/კონტროლი
		გარემოსდაცვითი განათლება/გადამზადება
		გარემოსდაცვითი კვლევები
	კატასტროფების პრევენცია და მზაობა	
		კატასტროფების პრევენცია და მზაობა

საქართველოს მთავრობის სტრატეგიული სექტორები	OECD სექტორი	OECD ქვესექტორი
სხვა დახმარების ნაკადები		
	ზოგადი საბიუჯეტო დახმარება	
		ზოგად საბიუჯეტო დახმარებასთან დაკავშირებული მხარდაჭერა[39]
	ვალთან დაკავშირებული მოქმედება	
		ვალთან დაკავშირებული მოქმედება (მოქმედებები, რომლებიც ვერ მოხვდა ქვემოთ მოცემული ქვესათაურების ქვეშ)
		ვალის ჩამოწერა
		მრავალმხრივი ვალის შემსუბუქება
		ხელახალი დაგეგმვა და დაფინანსება
		ვალი განვითარებისთვის – სექტორული მიდგომა (swap)
		სხვა ვალი – სექტორული მიდგომა (swap)
		ვალის გამოსყიდვა
	საკვებით დახმარება განვითარებისთვის/საკვების უსაფრთხოების დახმარება	
		საკვებით დახმარება/საკვების უსაფრთხოების პროგრამები
	საგანგებო სიტუაციებთან გამკლავება	
		მატერიალური ზიანის შემსუბუქების დახმარება და მომსახურება
		საკვებით დახმარება საგანგებო სიტუაციებში
		შემსუბუქების თანამშრომლობა; დაცვისა და მხარდამჭერის მომსახურებები
	სარეკონსტრუქციო შემსუბუქება და რეაბილიტაცია	
		სარეკონსტრუქციო შემსუბუქება და რეაბილიტაცია

[39] მთავრობის ბიუჯეტისთვის გაწეული აღუნიშნავი დახმარება; საბიუჯეტო დახმარება გაფართოებული სექტორული მიდგომის სახით შეტანილია შესაბამის თემატურ ჯგუფებში.

დანართი 2

მიმდინარე კუმულაციური დახმარების მონაცემები დახმარების ტიპებისა და დონორების მიხედვით (ლარი)

დონორი	საინვესტიციო პროექტი	სესხი	გრანტი	ტექნიკური დახმარება	საბიუჯეტო დახმარება (სესხი)	საბიუჯეტო დახმარება (გრანტი)	ჰუმანიტარიული დახმარება	ჯამი
ევროპის საინვესტიციო ბანკი (EIB)	8,165,625.00 ლარი	3,589,648,366.70 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	3 597 813 991.70 ლარი
აზიის განვითარების ბანკი (ADB)	0 ლარი	3 104 813 300.00 ლარი	0 ლარი	17 304 418.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	3 122 117 718.00 ლარი
გერმანია	1 232 415 672.00 ლარი	0 ლარი	178 532 489.15 ლარი	189 413 673.57 ლარი	149 121 700.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 749 483 534.72 ლარი
მსოფლიო ბანკი	1 371 488 700.00 ლარი	0 ლარი	22 808 874.40 ლარი	0 ლარი	249 125 600.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 643 423 174.40 ლარი
ევროპის კავშირი (EU)	41 990 000.00 ლარი	0 ლარი	567 093 793.87 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	388 599 850.00 ლარი	0 ლარი	1 624 416 343.06 ლარი
ამერიკის შეერთებული შტატები	111 230 442.43 ლარი	0 ლარი	305 437 418.26 ლარი	418 462 585.43 ლარი	0 ლარი	1 620 945.00 ლარი	0 ლარი	836 751 391.12 ლარი
საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC)	83 982 975.72 ლარი	569 488 357.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	653 471 332.72 ლარი
ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD)	155 776 420.00 ლარი	471 548 170.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	627 324 590.00 ლარი
საფრანგეთი	0 ლარი	0 ლარი	294 955.70 ლარი	1 655 257.16 ლარი	367 570 000.00 ლარი	1 395 000.00 ლარი	2 201 000.00 ლარი	373 116 212.86 ლარი
აზიის ინფრასტრუქტურის განვითარების ბანკი	0 ლარი	278 160 000.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	278 160 000.00 ლარი
ავსტრია	0 ლარი	144 590 400.00 ლარი	38 132 847.22 ლარი	13 077 047.31 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	195 800 294.53 ლარი
შვედეთი	11 680 000.00 ლარი	5 888 000.00 ლარი	160 406 289.17 ლარი	13 083 040.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	185 169 329.17 ლარი
იაპონია	0 ლარი	95 697 000.00 ლარი	4 028 851.18 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	99 725 851.18 ლარი
შვეიცარია	0 ლარი	0 ლარი	96 674 758.10 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	96 674 758.10 ლარი
დანია	0 ლარი	0 ლარი	59 872 020.00 ლარი	16 776 400.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	76 648 420.00 ლარი
გაერთიანებული სამეფო	0 ლარი	0 ლარი	4 683 299.16 ლარი	41 488 565.49 ლარი	0 ლარი	162 237.72 ლარი	0 ლარი	46 334 102.37 ლარი
გაეროს ბავშვთა ფონდი (UNICEF)	0 ლარი	0 ლარი	33 861 631.14 ლარი	599 238.58 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	34 460 869.72 ლარი
გლობალური ეკოლოგიური მექანიზმი (GEF)	0 ლარი	0 ლარი	10 055 053.38 ლარი	9 440 304.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	19 495 357.38 ლარი

დონორი	საინვესტიციო პროექტი	სესხი	გრანტი	ტექნიკური დახმარება	საბიუჯეტო დახმარება (სესხი)	საბიუჯეტო დახმარება (გრანტი)	ჰუმანიტარიული დახმარება	ჯამი
ჩეხეთის რესპუბლიკა[40]	0 ლარი	0 ლარი	13,254,733.6 ლარი	157 505.37 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	13 412 238.97 ლარი
ნიდერლანდები	281 079.43 ლარი	0 ლარი	9 134 533.82 ლარი	979 739.60 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	10 395 352.85 ლარი
გაეროს მოსახლეობის ფონდი (UNFPA)	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	8 135 498.36 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	8 135 498.36 ლარი
ესტონეთი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	5 163 222.87 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	6 252 903.87 ლარი
ევროპის საბჭო (CoE)	0 ლარი	0 ლარი	1 456 448.00 ლარი	4 501 171.86 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	5 957 619.86 ლარი
გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისარიატი (UNHCR)	0 ლარი	0 ლარი	4 971 607.00 ლარი	89 518.00 ლარი	0 ლარი	525 120.00 ლარი	0 ლარი	5 586 245.00 ლარი
ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (WHO)	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	5 497 195.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	5 497 195.00 ლარი
პოლონეთი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	588 542.45 ლარი	0 ლარი	4 030 355.72 ლარი
ნორვეგია	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	2 169 701.30 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	2 169 701.30 ლარი
გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია (UNFAO)	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 635 653.20 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 635 653.20 ლარი
ნატო	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 073 466.65 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 073 466.65 ლარი
ბულგარეთი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	539 151.31 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 020 494.26 ლარი
გაეროს ქალთა ორგანიზაცია	0 ლარი	0 ლარი	968 476.30 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	968 476.30 ლარი
იტალია	0 ლარი	0 ლარი	437 700.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	437 700.00 ლარი
გაეროს განვითარების პროგრამა (UNDP)	0 ლარი	0 ლარი	392 055.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	392 055.00 ლარი
ლიეტუვა	0 ლარი	0 ლარი	52 887.00 ლარი	192 138.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	245 025.00 ლარი
თურქეთი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	212 040.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	212 040.00 ლარი
სლოვაკია	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	171 213.00 ლარი	0 ლარი	40 247.70 ლარი	0 ლარი	211 460.70 ლარი
ლატვია	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	202 089.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	202 089.00 ლარი
ჯამი	**5 677 037 914.58** ლარი	**5 599 806 593.70** ლარი	**1 504 580 431.10** ლარი	**1 378 752 532.25** ლარი	**765 817 300.00** ლარი	**400 027 070.44** ლარი	**2 201 000.00** ლარი	**15 328 222 842.06** ლარი

[40] დამატებითი მონაცემების მიხედვით, ჩეხეთის რესპუბლიკის მიერ საქართველოსთვის 2018 წელს გაწეული მრავალმხრივი დახმარება 14,068,683.41 ლარია, ტექნიკური დახმარება – 1,156,342.50 ლარი. 2018 წელს გაწეული ჯამური დახმარება ჩეხეთის რესპუბლიკიდან 15,225,025.90 ლარია.

დანართი 3
მიმდინარე დახმარება დონორებისა და თემატური ჯგუფების მიხედვით (ლარი)

დონორი	ეკონომიკური ზრდა	ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება	სოციალური კეთილდღეობა	დემოკრატიული მმართველობა	ადამიანური კაპიტალის განვითარება	კანონის უზენაესობა და მართლმსაჯულება	სხვა	ჯამი
ევროპის საინვესტიციო ბანკი (EIB)	3 017 761 466.70	580 052 525.00	0	0	0	0	0	3 597 813 991.70
აზიის განვითარების ბანკი (ADB)	2 174 128 973.00	943 707 325.00	0	4 281 420.00	0	0	0	3 122 117 718.00
გერმანია	94 188 647.99	1 576 052 413.57	2 077 935.87	33 656 585.98	10 861 511.42	10 486 441.29	22 159 998.60	1 749 483 534.72
მსოფლიო ბანკი	1 112 652 600.00	119 519 162.40	284 830 950.00	998 850.00	1 666 612.00	0	123 755 000.00	1 643 423 174.40
ევროპის კავშირი (EU)	398 593 100.34	218 821 144.40	415 597 937.43	229 472 739.47	118 427 580.86	200 911 761.20	42 592 079.36	1 624 416 343.06
ამერიკის შეერთებული შტატები	198 149 301.14	41 950 089.61	27 283 190.45	238 998 385.28	251 730 419.10	75 364 065.54	3 275 940.00	836 751 391.12
საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC)	341 045 863.72	239 330 772.00	73 094 697.00	0	0	0	0	653 471 332.72
ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD)	544 740 930.00	60 745 100.00	8 070 000.00	0	0	0	13 768 560.00	627 324 590.00
საფრანგეთი	181 800 000.00	75 852 500.00	115 168 757.16	0	294 955.70	0	0	373 116 212.86
აზიის ინფრასტრუქტურის განვითარების ბანკი	278 160 000.00	0	0	0	0	0	0	278 160 000.00
ავსტრია	153 924 278.95	29 609 970.29	1 326 071.50	4 689 856.47	3 524 438.59	1 800 697.84	924 980.89	195 800 294.53
შვედეთი	27 057 735.20	28 291 981.00	21 779 039.09	45 883 540.00	20 000 000.00	42 094 258.88	62 775.00	185 169 329.17
იაპონია	95 910 980.00	215 834.96	405 279.82	1 826 080.00	697 182.14	214 567.60	455 926.66	99 725 851.18
შვეიცარია	33 982 050.00	14 351 000.00	1 722 984.00	19 626 788.50	26 991 935.60	0	0	96 674 758.10
დანია	10 062 720.00	32 050 700.00	7 575 000.00	20 760 000.00	0	6 200 000.00	0	76 648 420.00
გაერთიანებული სამეფო	10 272 886.45	0	0	31 796 328.69	2 067 574.77	2 197 312.46	0	46 334 102.37
გაეროს ბავშვთა ფონდი (UNICEF)	0	0	16 712 668.38	7 192 322.52	6 223 080.30	4 332 798.52	0	34 460 869.72
გლობალური ეკოლოგიური მექანიზმი (GEF)	0	19 495 357.38	0	0	0	0	0	19 495 357.38

დონორი	ეკონომიკური ზრდა	ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება	სოციალური კეთილდღეობა	დემოკრატიული მმართველობა	ადამიანური კაპიტალის განვითარება	კანონის უზენაესობა და მართლმსაჯულება	სხვა	ჯამი
ჩეხეთის რესპუბლიკა	1 177 405.37	321 887.20	9 814 836.49	1 905 918.26	192 191.65	0	0	13 412 238.97
ნიდერლანდები	950 498.56	0	126 913.92	3 764 084.44	668 362.00	4 885 493.93	0	10 395 352.85
გაეროს მოსახლეობის ფონდი (UNFPA)	0	0	7 189 800.00	0	0	945 698.36	0	8 135 498.36
ესტონეთი	1 661 188.88	0	86 801.47	1 320 053.05	2 617 111.33	567 749.14	0	6 252 903.87
ევროპის საბჭო (CoE)	0	0	0	431 026.86	0	5 526 593.00	0	5 957 619.86
გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისარიატი (UNHCR)	0	0	0	0	0	4 287 965.00	1 298 280.00	5 586 245.00
ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (WHO)	0	0	5 497 195.00	0	0	0	0	5 497 195.00
პოლონეთი	202 710.64	157 228.17	898 220.00	0	1 593 884.79	369 571.43	808 740.69	4 030 355.72
ნორვეგია	0	0	0	1 957 661.30	0	149 265.00	62 775.00	2 169 701.30
გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია (UNFAO)	351 955.20	1 283 698.00	0	0	0	0	0	1 635 653.20
ნატო	0	0	0	1 073 466.65	0	0	0	1 073 466.65
ბულგარეთი	327 111.31	0	190 758.55	39 260.00	30 200.00	370 389.40	62 775.00	1 020 494.26
გაეროს ქალთა ორგანიზაცია	0	0	0	0	0	968 476.30	0	968 476.30
იტალია	0	0	151 530.00	0	286 170.00	0	0	437 700.00
გაეროს განვითარების პროგრამა (UNDP)	0	0	0	0	0	392 055.00	0	392 055.00
ლიეტუვა	0	52 887.00	0	0	0	129 363.00	62 775.00	245 025.00
თურქეთი	0	0	0	0	0	149 265.00	62 775.00	212 040.00
სლოვაკია	0	20 514.00	0	19 733.70	0	129 363.00	41 850.00	211 460.70
ლატვია	0	0	0	0	0	139 314.00	62 775.00	202 089.00
ჯამი	**8 677 102 403.44**	**3 981 882 089.98**	**999 600 566.13**	**649 694 101.17**	**447 873 210.25**	**362 612 464.89**	**209 458 006.20**	**15 328 222 842.06**

დანართი 4. მიმდინარე დახმარების მოცულობა OECD სექტორებისა და დონორების მიხედვით, ეკონომიკური ზრდა (ლარი)

დონორი	საგზაო/სარკინიგზო ტრანსპორტი	კერძო სექტორის განვითარება	სოფლის მეურნეობის განვითარება	კომუნიკაციების განვითარება	ვაჭრობის განვითარება	პოლიტიკის განვითარება	ჯამი
ევროპის საინვესტიციო ბანკი (EIB)	2 441 551 400.00 ლარი	576 210 066.70 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	3 017 761 466.70 ლარი
აზიის განვითარების ბანკი (ADB)	2 169 336 125.00 ლარი	4 792 848.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	2 174 128 973.00 ლარი
მსოფლიო ბანკი	807 824 000.00 ლარი	217 998 600.00 ლარი	86 830 000.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 112 652 600.00 ლარი
ევროპის რეკონ-სტრუქციისა და განვითა-რების ბანკი (EBRD)	67 977 900.00 ლარი	236 335 200.00 ლარი	37 559 530.00 ლარი	172 660 280.00 ლარი	0 ლარი	30 208 020.00 ლარი	544 740 930.00 ლარი
ევროპის კავშირი (EU)	103 479 760.00 ლარი	159 449 097.38 ლარი	16 411 965.47 ლარი	8 175 940.32 ლარი	110 066 126.29 ლარი	1 010 210.88 ლარი	398 593 100.34 ლარი
საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC)	0 ლარი	336 839 071.72 ლარი	4 206 792.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	341 045 863.72 ლარი
აზიის ინფრასტრუქტურის განვითარების ბანკი	278 160 000.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	278 160 000.00 ლარი
ამერიკის შეერთებული შტატები	820 320.00 ლარი	0 ლარი	197 328 981.14 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	198 149 301.14 ლარი
საფრანგეთი	0 ლარი	181 800 000.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	181 800 000.00 ლარი
ავსტრია	0 ლარი	132 161 218.13 ლარი	21 734 560.82 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	28 500.00 ლარი	153 924 278.95 ლარი
იაპონია	95 697 000.00 ლარი	0 ლარი	213 980.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	95 910 980.00 ლარი
გერმანია	0 ლარი	60 359 527.30 ლარი	32 217 568.89 ლარი	0 ლარი	1 611 551.80 ლარი	0 ლარი	94 188 647.99 ლარი
შვეიცარია	0 ლარი	6 190 800.00 ლარი	27 791 250.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	33 982 050.00 ლარი
შვედეთი	0 ლარი	23 136 960.00 ლარი	0 ლარი	3 920 775.20 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	27 057 735.20 ლარი
გაერთიანებული სამეფო	0 ლარი	8 758 321.09 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 514 565.36 ლარი	10 272 886.45 ლარი
დანია	0 ლარი	0 ლარი	10 062 720.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	10 062 720.00 ლარი
ესტონეთი	0 ლარი	1 065 330.27 ლარი	0 ლარი	595 858.61 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 661 188.88 ლარი
ჩეხეთის რესპუბლიკა	0 ლარი	0 ლარი	1 177 405.37 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 177 405.37 ლარი
ნიდერლანდები	0 ლარი	0 ლარი	821 338.11 ლარი	129 160.45 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	950 498.56 ლარი
გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია (UNFAO)	0 ლარი	0 ლარი	351 955.20 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	351 955.20 ლარი
ბულგარეთი	0 ლარი	0 ლარი	327 111.31 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	327 111.31 ლარი
პოლონეთი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	202 710.64 ლარი	202 710.64 ლარი
ჯამი	**5 964 846 505.00 ლარი**	**1 945 097 040.59 ლარი**	**437 035 158.30 ლარი**	**185 482 014.58 ლარი**	**111 677 678.09 ლარი**	**32 964 006.88 ლარი**	**8 677 102 403.44 ლარი**

დანართი 5
მიმდინარე დაფინანსება OECD სექტორებისა და დონორების მიხედვით, ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება (ლარი)

დონორი	წყალმომარაგება და საკანალიზაციო სისტემა	ენერგეტიკული პოლიტიკა და ელექტროენერგიის წარმოება	ნარჩენების მართვა	გარემოს დაცვა	ჯამი
გერმანია	288 188 400.00 ლარი	1 001 262 130.00 ლარი	143 524 000.00 ლარი	143 077 883.57 ლარი	1 576 052 413.57 ლარი
აზიის განვითარების ბანკი (ADB)	941 993 025.00 ლარი	1 714 300.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	943 707 325.00 ლარი
ევროპის საინვესტიციო ბანკი (EIB)	514 518 700.00 ლარი	65 533 825.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	580 052 525.00 ლარი
საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC)	0 ლარი	239 330 772.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	239 330 772.00 ლარი
ევროპის კავშირი (EU)	46 989 705.00 ლარი	116 623 217.77 ლარი	43 689 603.70 ლარი	11 518 617.93 ლარი	218 821 144.40 ლარი
მსოფლიო ბანკი	0 ლარი	104 196 000.00 ლარი	15 323 162.40 ლარი	0 ლარი	119 519 162.40 ლარი
საფრანგეთი	0 ლარი	75 852 500.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	75 852 500.00 ლარი
ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD)	0 ლარი	23 557 560.00 ლარი	37 187 540.00 ლარი	0 ლარი	60 745 100.00 ლარი
ამერიკის შეერთებული შტატები	2 913 828.40 ლარი	23 260 866.44 ლარი	8 465 932.77 ლარი	7 309 462.00 ლარი	41 950 089.61 ლარი
დანია	0 ლარი	32 050 700.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	32 050 700.00 ლარი
ავსტრია	0 ლარი	21 304 120.29 ლარი	0 ლარი	8 305 850.00 ლარი	29 609 970.29 ლარი
შვედეთი	20 104 000.00 ლარი	0 ლარი	2 700 000.00 ლარი	5 487 981.00 ლარი	28 291 981.00 ლარი
გლობალური ეკოლოგიური მექანიზმი (GEF)	0 ლარი	0 ლარი	9 440 304.00 ლარი	10 055 053.38 ლარი	19 495 357.38 ლარი
შვეიცარია	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	14 351 000.00 ლარი	14 351 000.00 ლარი
გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია (UNFAO)	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	1 283 698.00 ლარი	1 283 698.00 ლარი
ჩეხეთის რესპუბლიკა	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	321 887.20 ლარი	321 887.20 ლარი
იაპონია	215 834.96 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	215 834.96 ლარი
პოლონეთი	0 ლარი	157 228.17 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	157 228.17 ლარი
ლიეტუვა	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	52 887.00 ლარი	52 887.00 ლარი
სლოვაკეთი	20 514.00 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	0 ლარი	20 514.00 ლარი
ჯამი	**1 814 944 007.36 ლარი**	**1 704 843 219.67 ლარი**	**260 330 542.87 ლარი**	**201 764 320.08 ლარი**	**3 981 882 089.98 ლარი**

საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაცია

ADMINISTRATION OF THE GOVERNMENT OF GEORGIA